Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ● ШИНАРА, 14 ОКТЯБРЬ, 1980 ШУ. ● № 123 (6253). ● Мах 2 кепик.

— Советски Союза къахьегамхой! Даха ма доагllара накъаrlоргда вай КПСС XXVI съезда!

Сийле хийла сийлахь-доккхача советски халкъа — коммунизм хьалъечун, дерригача дунен тlа машар бахьан леррагlа къовсам лоаттабечун!

(Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 63 шу дизарга дола КПСС ЦК Тlахьехамашкара).

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ОКТЯБРЬСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕ 63 ШУ ДИЗАРГА ДОЛА КПСС ЦК ТIАХЬЕХАМАШ

1. Дабкъала хийда Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 63 шу дизар!

2. Сийле хийла адемлен исторе чукь керда зама хьаййиллача Сийлахь-боккхача Октябра!

3. Дабкъала хийла марксизм-ленинизм — даим дийна бола революционни интернациональни хьехам.

4. Дабкъала хийла Советски Союза ленински Коммунистически парти — советски обществана кулгалдеш лостам телаш бола низ!

Дабкъала хийла партен халкъен йохаргйоаца цхьоагlо!

5. Советски Союза къахьегамхой! Даха ма доагlllара накъагlоргда вай КПСС XXVI съезда!

6. Сийле хийла сийлахь-доккхача советски халкъа — коммунизм хьалъечун, дерригача дунен тlа машар бахьан леррагlа къовсам лоаттабечун!

7. Дабкъала хийла Советий Мехка турпала болхлой класс!

8. Дабкъала хийла сийдола колхозни ахархой!

9. Дабкъала хийла советски халкъа интеллигенци!

10. Дабкъала хийла болхлой класса, колхозни ахархой, халкъа интеллигенце йохаргйоаца союз!

11. Дабкъала хийда Советски Союза дерригача къаьмийн народностийн вежарашха дола доттагlали йохалургйоаца цхьоагlон!

12. Дабкъала хийла СССР Конституци — дунен тlа алтара хьалхарча халкъа юкъарча социалистически пачхьалкхен Керттера Закон!

Дабкъала хийла социалистически демократи!

13. Дабкъала хийла халкъа депутатий Советаш!

Шерлуада къахьегамхоша пачхьалкхейн обществан гlулакхашта доал деча лоацаш дола дакъа!

14. Советски Союза къахьегамхой! Хьанаре къовсам лоаттабе lилма-технически прогресс сихъяра тlехьа!

15. Коммунисташ! Дерригача халкъа эффективности балха лакала айира тlехь лоатгабеча къовсаме хьалха [illegible]!

16. Советски профсоюзаш! Хьанаре дакъа лаца пачхьалкхени общественни гlулакхашта доал деча, политически боахамеш дешаш къестадеча, къахьегамхой балхен бытен хьалаш тоадеча!

Дабкъала хийла советски профсоюзаш — коммунизма школа!

17. Кагий нахи мехкарийи! Тlаглертте карaерзае знанеш, культура, профессиональни говзал!

Коммунизм бахьан саккстаме къовсам лоаттаберам хи[illegible]!

Дабкъала хийла Ленински комсомол!

18. Дабкъала хийла советски кхалнах — хьанаре коммунизм хьалъераш!

Сийле хийла кхалсага - наьна! Дерригача лаьттан тlарча берий машара ирази хилда!

19. Советски бlухой! Эргадоахаш тоаде тlемен политически кийчо елга! Фе а тешшаме а лорабе советски халкъа машарера къахьегам, социализмана карагlдаьнна сийлахь-доккхий хlамаш!

Дабкъала хийда СССР денал дола Герзанцара Низаш!

20. Дани сийле хийла Октябрь котбаккхара, вай Даьхен сий, кортамукъале, шийн лоlаме хилар бахьан лоаттабеча къовсаме шоай синош дlадениача турпалий!

21. Советски Союза къахьегамхой! Хlара балха моттlиге лакхъе къахьегама овсарле, эффективность, дикал!

Толаме кхоачейдергда вай съезда хьалхара декхараш!

22. Сийле хийла коммунизм хьалъеча хьалха йоагlача цlе байракхаш лелаеча коллективай, пятилетка гвардей[illegible]!

23. Промышленноста болхлой! Чlоагlбе вай Даьхен индустриальни ниэ!

Сихагlа кара а ерзае эффективни пайда а эца производственни низалех!

Юкъейоалае керда техника, прогрессивни технологи, дикагlа йола опыт!

24. Советски Союза къахьегамхой! Сихле Сибарегlени Гlеьларча Малхбоалехи хlаша хьакхоаллa шийни дегlадоиладелга!

Сихъе Байкало-Амурски никъ билларе чакхдаккха!

25. Еза-йоккхача промышленноста болхлой! Халкъа боахам бизагlа lалашбе доагорца, энергеца, металлаца, бейдалца!

Лакхбе производства технически боарам!

26. Советски машинаш дераш! Хьакхоала лакха оасаре йола, экономически тешаме йола машинаш, приборaш, механизацен автоматизацен средствашi!

27. Химически промышленноста болхлой! Юкъейоалае лакха эффективни технологи, халкъа боахам бизагlа lалашбе химически продукташцен материалашцен!

28. Промышленноста болхлой! Халкъа эца товараш дукхагlа арахеца, цар ассортимент шеръе, дикал айе!

29. Гlишлоиъераши монтажникаши! Шийн хаиналле болх бе йолаллийта производственни низалаши объекташи, айе капитальни вложеней эффективность!

Дика, кхом беш, хlиттерча технически керда тlа хьалъе гlишлош!

30. Транспортен бувзамен болхлой! Халкъа боахамаш бехача нахан гlулакх дега тоаде!

31. Советски Союза къахьегамхой! Къовсам лоаттабе юрта боахам массе агlорахьара а лэрттlа а дегlабоалабера тlехьа! Цунна индустриализаци химизаци елга, латтаhта мелиораци елга сихде, производствана специализаци концентраци елга дегlадоаладе!

Хьанарегlа чакхъяха РСФСР Нечерноземни зона эргахоаера комплексни программ!

32. Колхозхойи совхозий болхлой! Производствен эффективность айе!

Дикагlа пайда эца латтах, техникех, удобренех!

Мангагlа дукхагlа уйла тlа а хиийта йоакхе а е хургболча хьунакъама!

33. Юрта боахама къахьегараш! Дукхагlа хьа а даккха пачхьалкхенга дохка а дохка дулх, шура, фуаш, тха, кхыйола продукци!

Чlоагlъе хьайбай боахама доалъара база!

34. Юрта боахама, заготовительни, транспортни, продукци чакхйоахачен торговлен предприятей болхлой! Юрта боахама продукци йо ма йойта!

Хьа мел даькхар халкъа хьал-торо тоаяра пайда эцаш хила деза!

35. Торговле, общественни кхачан, быта служба, жилищно-коммунальни боахама болхлой! Къахьегама дикали культурен айе, дизагlа кхоачашде советски наьха хьаштеш!

36. Советски Союза къахьегамхой! Чlоагlъе дисциплина, лорае балха хlара минут!

Кхом беши эффективнетlен пайда эца металлах, байдалах, доагорах, электроэнергех!

37. Советски Союза граждански! Лора а е хлеэ а яхь социалистически доалахье!

Дакагlа пайда эца мехка рузкъах, лораде вай lалам!

38. Юрта боахама специалисташ, изобретательаши рационализатораши! Эргайоахаш тоае техника, технологи, производствана доал дега!

Къовсам лоаттабе lилма-технически прогресс сихъяра тlехьа!

39. Советски lилманхой! Лакхъе толламий эффективность, lилмаи производствай бувзам айкагlа хилийта!

Сийле хийла советски lилма!

40. Идеологически фронта балхахой! Кхетам балара, информационни пропагандистски балха дикал айе!

Коммунистически идейность, вахарцара хьанаре никъ — хlара советски сага!

41. Литературан искусствен деятелаш, культура балхахой! Хьакхоала вай сийлахь-йоккхача Даьхенна хила ма йоагllара йола произведенеш!

Лакха айийй лелае советски искусства партийностен халкъаьален байракх!

42. Халкъа образованин балхахой! Дешар хьехаръ тоаде айе!

Хьалкхуэш йоагlа тlехье хьалкхе коммунизма уйла йолаш, дешареи къахьегамеи сакхетамe гlулакх хургдолаш!

43. Вуззий техникумий балхахой! Кийчбе идейно чlоагlбенна, лакха квалификаци йола специалисташ!

Дегlадоаладе lилма, коммунизм хьалъеча юкъехьош доле дакъа алсамдаха!

44. Уналлlеsо лоралре балхахой! Бахаме нахa медицински гlулакх долгaх культурен айе!

Шерагlа юкъедоаладе lилмана карагlдаьннараш дикагlа йола опыт!

45. Физкультурникаши спортсменаши! Советски спорта сийле алсамъяха!

Физически культура — хlара денарча вахаре!

46. Революце, тlема, къахьегама ветеранаш! Кагирхой хьехамча! Хьанаре дакъа лаца къона нохчал Коммунистически партен советски халкъен революционни, тlема къахьегама традицен тlа хьалкхедеча!

47. Пионераши школьникаши, профессионально-технически училищай дешархой! Чlоагlа дукха еза Советски Даьхе!

Тlаглертте карaерзае знанеш, культура къахьегама навыкаш!

Дераша гlулакх, коммунизм бахьан хьанаре къовсам лоаттаберaш хила!

48. Вежарашка моаршал да коммунистически болхлой партешка!

Марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма ларда тlа чlоагlлойла дерригача дунен коммунистий цхьоагlон кхетабалера!

49. Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

Дабкъала хийла пролетарски интернационализм — дунен хьалкъашта юкъерча болхлой класса тохамах чакхдаьлaен низ болен гера!

50. Чlоагlлойла хlинарча заман керттерча низа революционни низа — дунен тlерча социализма, дунен халкъашта юкъерча пролетариата, къамал-кортамукъалени боламa эпалургйоаца союз!

51. Вежарашка моарша да социалистически мехкий халкъашка!

Дегlа а йоагlийла чlоагl а дойла социализма дунен система!

Дабкъала хийла социалистически содружества мехкий вежарашка йолча партейи халкъийи цхьоагlон кхетадалар!

52. Вежарашка моаршал да американски империализма тайнача балданта дешале дукъала латтача турпалча кубански халкъага!

53. Вежарашка моаршал да турпалча вьетнамски халкъага!

54. Вежарашка моаршал да къонахчал дола лаосски халкъага!

55. Вежарашка моаршал да шоай лоlамагlа йола, кортамукъа, халкъа Кампучия хьалъеча кампучийски халкъага!

56. Вежарашка моаршал да апрельски революцена карагlдаьннараш къонахчал долаш лораденча афгански халкъага!

57. Вежарашка моаршал да капиталистически мехкий болхлой классага, монополей эксплуатацени lоткъамаш дукъала, къахьегамхой бокъонаш бахьан, машар, демократи, социальни прогресс бахьан къовсам мел лоаттаберашка!

58. Вежарашка моаршал да колониальни lоткъамах мукъадаьнначa, къам шоай лоlамех хилар чlоагlдаре социальни прогресси бахьан къонахчал долаш къовсам лоаттабеча халкъашка!

59. Дlайха моаршал да империализма дукъалара, контингент колониализмахи расизмахи цlенъяь мукъалкхара тlехьа, кортамукъале, шийн лоlамех хилар, социальни прогресс бахьан къовсам лоаттабеча Африка халкъашка!

60. Дlайха моаршал да реакцен фашизмен дукъала, шоай мехкаш демократически дегlадахара тlехьа къовсам лоаттабеча Латински Америка халкъашка!

61. Вежарашка моаршал да фашистски реакцена дукъала ше ца кхоеш къовсам лоаттабеча Чили болхлой классага, дерригача къахьегамхошка, демократашка!

62. Вежарашка моаршал да набахтенашкен фашистски боангашкем lазеш оаш боахача халкъий кортамукъале, демократи, социализм бахьан къонахчал долаш къовсам лоаттаберашка!

63. Дlайха моаршал да израильски агрессенах империализма диктатен дукъала къовсам лоаттабеча lарбий халкъашка!

Чlоагlлуйда советски-lарбий доттагlал!

64. Европейски мехкий халкъаш! Къовсам лоаттабе Малхбузен Европе американски керда ракетно-ядерни герз хlоттаялара дукъала, машар, [illegible] [illegible], вlашаш цхьаьна гlулакхаш лeладаре тlехьа!

65. Азиатски мехкий халкъаш! Къовсам лоаттабе машар чlоагlбара, вlашаш цхьаьна гlулакхаш лeладара, дикача лелахой отношенеш хилара тlехьа, Азе кхераме lазаш къаьра тlехьа!

66. Дlайха моаршал да сийлахь-доккхача индийски халкъага!

Дегlа а доагlлада чlоагl а хулда Советски Союзаи Индеи юкъера доттагlали вlашаш цхьаьна лeладу гlулакхаши!

67. Дунен халкъаш! Ядерни тlема кхерам дlабаккхара тlехьа лоаттабеча къовсаме вlашагlкхета!

Империализм, гегемонизма, милитаризма, реваншизма агрессивни гlулакхаш хоадамболаш юкатоха!

68. Дунен халкъаш! Леррагlа къовсам лоаттабе ядерни дукха нах боабеча кхыча герзий дерригa тайпанаш хьа ма деш соцадара пачхьалкхенашта юкъерча отношенешка низ юкъе ма кхахьара тlехьа!

«Ах» США агрессивни ядерни стратегена!

69. Дабкъала хийла Советски Союза машар бею архьара политика!

70. Дабкъала хийла Сийлахь-йокхха вай Даьхе — Советски Социалистически Республикий Союз!

71. Ленина байракха кlал, Коммунистически парте кулгалдеш — коммунизм котъяларга, дlахьалхашхахьа доала!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет

Сийле хийла хьалхалаттарий!

КПСС обкома бюро, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьежай 1980 шера 9 бетта хьайбай продукташ дукхагlа кхаран кийчъяраш лелаьча социалистически яхье итогашка. Социалистически яхье котало мискхараш а наьрхlа республикански газеташ тlа чlоагlдаьча сийлен Унга тlа дlаязъяй

Районаш:

НАЗРАНОВСКИ,

дулх кийчдара нийс бетта план 108, шура — 106 процент кхоачашъярах, фуаш кийчделга 5-зза лакхдарах. 1979 шера цу хана хиначунца нийсдича доахан 8, цу даькъе детта доахан — 7 процент тlехийттад. Дулх кийчдара боарам совхо хиначунца нийсбича 32 процент лакхбенний, фуаш—цозза.

Района социалистически яхье хьалхара моттиг хьожайй, цуна вийнай карара-кара тела КПСС обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара-кара тела Цlе байракх:

АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ,

дулх кийчдара нийс бетта план 106, шура — 100,4, фуаш — 128, тха — 105 процент кхоачашъярах, цу хана доахан дукхагlа а хуннйтеш. 1979 шера 9 бетта хиначунца нийсбича дулх кийчдара боарам — 3 процент, шура — 4, тха — 14 процент, фуаш — 2-зза лакхбенниб.

Района яхье хьожаяьй шоллагlа моттиг:

ВЕДЕНСКИ,

дулх кийчдара нийс бетта план 100,3, шура — 125, тха — 114 процент кхоачашъярах, фуаш кийчдалга 8-зза лакхдарах. 1979 шера цу хацаца нийсдича хиначул доахан 8, же — 3 процент тlакхийттад. Совхха хиначунца нийсдича дулх кийчдара боарам 3 процент, шура — 13, фуаш — 37 процент лакхбенниб.

Района яхье кхоалагlа моттиг хьожаяьй.

Хьайбай продукци дукхагlа йоаккхаши кийчъеши Нохкай-Юртовски, Шелковской, Наурски районашка дика болх бь хилар белгалдаьккхад.

Боахамаш:

Шелковской района «Путь к коммунизму» яхе колхоз;
Грозненски района «Купаринский» совхоз;
Шалински района «Южный» совхоз;
Назрановски района «Экажевский» совхоз;
Грозненски района «Юбилейный» совхоз.

Бригадаши фермаши:

Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза шурий ферма;

Назрановски района «60 лет Октября» яхача совхоза шурий ферма;

Наурски района «Победа» яхача совхоза шурий ферма;

Грозненски района «Пикаловское» ОПХ шурий ферма;

Назрановски района Назрановски совхоз техникума шурий ферма;

Грозненски района «Купаринский» совхоза № 1 йола шурий ферма;

Урус-Мартановски района Мичурина цlерагlча совхоза шурий ферма;

Ножай-Юртовски района Гагарина цlерагlча колхоза хьайбаш леладу ферма;

Веденски района Орджоникидзе цlерагlча колхоза хьайбаш леладу ферма;

Наурски района Ленина цlерагlча колхоза жа lуй бригада (вокхагlвола жа lу нов. Э. Хамидов);

Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза хьакхарч лелаю бригада (бригадир нов. П. И. Быковец).

Производстве хьалхалаттараш:

шоай отраслешка эттара доккхагlа толамаш дахарах. Цар яхе хьожаяьй КПСС обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара-кара тела вымпелаш:

Магомедгаджиева Х. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка;

Хожбахмадова С. — Грозненски района «Юбилейный» совхоза доярка;

Гайсумова Я. — Шалински района «Московский» совхоза доярка;

Дикаева М. — Веденски района Орджоникидзе цlерагlча колхоза доярка;

Тумхадиева Д. — Веденски района Орджоникидзе цlерагlча колхоза бежа lу;

Кагиров С. — Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза бежа lу;

Арсанова А.—Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза lаьсий леладер;

Терекбаева З. — Грозненски района Старо-Юртовски птицефабрика птичница;

Хамидов Э. — Наурски района Ленина цlерагlча колхоза вокхагlвола жа lу.

Котало яьккхераш наьрхlаб профессегlа республикански яхье условеш толаме кхоачашъь вола 140 сагlа боахамо. Хьалхалаттарий списокаш кепатех районни газеташ тlа.

* * *

КПСС обкома бюрос, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совето, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо тlанийцача социалистически декхарашц цхьайолча районашка, дукхача колхозашеи совхозашеи, хьайбаш леладеча фермашка, бригадашка хьайбай боахамашка дикка доккха толамаш даьха хилар, совхха цу хана хиначунца нийсдича сентябрь бетта шура йоаккхилга лакхдаьд, дукхагlа дулх тlакхийттад чулаттача доаханна, хьакхарчашта, дукхагlа гулдаьд котамий фуаш, дукхагlа хинад хьайбаши оалхазараши, толаме кхоачашъю пачхьалкхенга дулх, шура, фуаш, тха доккхара плани социалистически декхараши. Царна юкъе я Назрановски, Ачхой-Мартановски районаш, Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз, Назрановски района «Экажевский» совхоз, Урус-Мартановски района Мичурина цlерагlча совхоза шурий ферма, Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза хьакхарч лелаю бригада (бригадир нов. П. И. Быковец). Наурски района Ленина цlерагlча колхоза жа lуй бригада (вокхагlвола жа lу нов. Э. Хамидов). кхыдола боахамаши фермаши.

Цунца цхьана дукхача районашка, колхозашка, совхозашка хьайбаш леладара гlулакх геттара дукха кхоачамбоацараш долаш, эсала лел. Кlезигдаьд хьайбаш. боахама во доал деш моттигаш нийслу, цlенхаштара кхоачамбоацараш да хьайбашта гlулакхдара даькъе, во лел доакъарех пайда эцалга, фермашка къахьегам вlаштlехьбоаккхилга, кlезигаьлй шура, лохдаьд кхыдола дукха хьоктамаш. Из бахьан долаш республикано дулха шурен яхкара 9 бетта плани задании кхоачашъьяьц.

Во лел хьайбай боахамашкара гlулакхаш Грозненски, Малгобекски, Надтеречни, Сунженски районашка. 1979 шера хиначунца нийсдича шура йоаккхилга лохдаьд Грозненски районе 708, Малгобекски — 249, Надтеречни — 674, Сунженски — 2327 тонн. 1979 шера цу хана хинарашца нийсйича кlезигаьлй хьакхарч Малгобекски районе — 1061, Сунженски районе — 1160 хьакха, 6230 устагlа кlезигагlа ба Надтеречни районе.

Хlанз а воча хьал тlа я Грозненски, Сунженски, Урус-Мартановски районашкара колхозаши совхозаши. Хьайбай продуктивность лакхлац, шура, дулх кийчдара планаш кхоачашъьяц, хьайбаш дийбадац, уж дукха дов. Нийс бетта Грозненски районе лейнад 899 бежан, 6369 хьакха, Сунженски районе — 1717 бежан, 6480 хьакха; Надтеречни районе — 6192 устагlа.

Цхьайолча КПСС горкомашеи райкомашеи, горрайисполкомашта, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешка, колхозийи совхозийи кулгалхоша яхь йоаржа ера гlулакх эсала леладу, боахама доал ца деш хилар моттийт, хьайбай боахаме долаш доле кхоачамбоацараш дlададахара мел доагlар дац.

Ерригача резервех пайда эца беза фермай балха юкъера кхоачамбоацараш сихагlа дlадоахаргдолаш, хьайбай продукташ дукхагlа йоахаргйолаш, кийчъергйолаш, толаме кхоачашъе еза пачхьалкхен планаши съезда хьалхарча яхье тlанийца декхараши.

НОВ. З. А. ХАДЖИЕВАНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Плана заданеши социалистически декхараши кхоачашдеча доккхий производственни толамаш дахарах, общественни вахаре хьанаре лакъа лацарах Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Хаджиева Зайнап Ахмедовнана** — Нохч-Гlалгlай АССР жилищно-коммунальни боахама министерства «Чечингремстрой» треста Грозненски юртарча ремонтно-гlишлон управлене штукатурий-малярий бригадира.

НГlАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

НГlАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1980 шу, 8 октябрь.

ПАРТЕ ВЕТЕРАНАШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дукхача шерашка къахьегамхошта коммунистически кхетам нуча беркате болх барахи общественни вахаре хьанаре дакъа лацарахи Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла

Сайдиев Дауд Магомедовича — 1930 шера дениз КПСС члена, пенсионера.

Сорокина Надежда Марковнана — 1930 шера дениз КПСС члена, пенсионеркана.

Синицов Алексей Степановича — 1930 шера дениз КПСС члена, пенсионера.

НГlАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

НГlАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный,
1980 шу, 8 октябрь.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА-ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ДИНЗА ДИСАР ДУКХА ДА

Шера шоаш бьчча балха итогаш е укх деношка отчетно-хоржамий собране гулбелар «Назрановский» совхоза коммунисташ. Совхоза парткома секретара У. Мислаурова белгалдаьннхар, совхоза къахьегамхоша юртбоахама продукци алсамъяккхара даьккье цхьадола толамаш даьхалга. Ишта 1979-ча шера беррига боахам хьанйцача пачхьалкхеина зе деш цо болх баьбале а боахама цхьайолча подразделенешка шоай плаваш тІехкхоачашйир. укх шера а дика толамаш доахаш хьайоагІа совхоз.

Хьалхле лелаерех я Беков Махьмад-Гире кулгалду № 4 йолча механизаторий бригада коллектив. План 18 центнер йолча цхьан гектара тІара цу бригадо 22 центнер мукх чуийцар, хІаьта хьажкІаш 25 центнера метта 29,5. Во хьувкъам чубанзар Наьсар-Кертерча отделенерча № 5 йолча Газдиев Бек-Хана бригада а. ПланагІа 18 центнер йолча 600 гектара хІаране тІара 25 центнер аьккхар.

Цхьабакъда, цунца цхьана белгалдаханза дергдоаца цортта кхоачамбоацараш а да укказа. Юкъера лаьрхІача цхьан гектара тІара 21 центнер ка бола ялат мара чуданзар совхоза укх шера, кхы а дикагІа шоай торонаш йоллане а.

Чуийца хьувкъам дикагІа хала йиш яр лаьтта леладара культура лаккагІа хиниалларе, дІайийнача культураштa дикагІа Іунал даьдаларе.

Укх шера кІеанта теркам тІаахийтар совхоза баьцадааpaши соми ихебара. план тІехккоачашъяь яле а. ЛерттІа вІаштІехьдаьннхидацар кхашкеи бешамашкен садоахкача зеннрча хІамашта молхаш еттилга, органически, минеральни удобренеш ехнилга. Йолаш йолча техникех ма могга пайда эцилга Іалашде магагзар совхоза кулгалхоштен специалисташтеи.

Совхозе дукхи доахан къьстад тайп-тайпарча лалерех. Укказа 1000 Іатта тІехьа дІадахача шера планагІа 850 долча 833 Іаса мара ккедаьдац. Укх шера а 866 Іаса мара ккедаьдац, план 910 йолча. Фермашка йоагІаш йола учет леладац. Цхьаболча болхлой хьокхамаш во дац, хІаьта царна уллув къахьегарий геттара лоха да уж. Халача балхашта механизаци кІеанга ю. ХІаьта хІанз а Іан кийчо яь баьннабац хьайбаш леладераш.

Партийни комитето цкъамо массехказза шиі заседанешка дийцад хьайбай боахам тоабяра дош. Цунах цхьаннха пайде баьннабац оалилга дац, дале а гуш махиллара, из доц бокъалгахьа деннха а гІулакх тоаде а вІаштІехьдаьннадац. Баркl саг лаккхера дешар дийша, 12 лаьрххІа юкъера образовани йолаш специалист ва хьайбай боахаме болх беш. Уж массава кулгалхошкара деиз мугІарерча болхлошка кхачча лца шоай бехктоккхам бизза кхетабеш хуле этта гІулакх тоаде низ дІакхоачаргба.

БоагІІаш бола теркам тІабахийтанзар партийни организаце шиі мугІараш кердача инзашца чІоагІдара. Геттара кІеанга я партийни прослойка хьайбай боахаме. Отчетни хана КПСС членалла виъ саги кандидаталла цаІи мара хьанийцавац. Парте мугІараш шердара болх эсала лелабир партгруппай секретараш болча С. Костоева, Х. Плиева, А. Бархиноева. Цар кулгалдеча партгруппашка тесса леладир совхоза болхлошта идейно-политически кхетам балара гІулакх а. Кхыметтел ханнахьа партийни собранеш чакх ца йоахаш моттигаш а нийсъора цига.

Нийса белгалдаьккар докладчика а тІаккха собране къамель даьча совхоза кертерча зоотехнико Дударов Батыра а хьайбаш леладерий гІулакхаш белгала дикагІа хургдар боахаме йолаш йолча торонех бизов пайда нийце баларе, аьнна.

— Дукхача шерашка, — аьлар цо, — тІехьаэсаш хьайоагІар Аьлтий-Юртара шурий-товарни ферма. ТІаккха цига хьожавир кьона коммунист М. Хаштыров. Волх лерттІа тоабе магагзар цунна. Цул тІехьагІа цига вахийтар Костоев Хаматхан. ХІанз гІулакх товлуш доагІа. Дукхьал укх шин шера фермашка хувцаеннав пхи бригадир, виъ веттехник, цхьа зоотехник, дудукхьа пІанаш социалистически декхараш тІехкхоачаш ца деш дуc. Цу гІулакха бехке я партийни организаци, коммунисташкара доагІар хьа ца дехарах.

— Геттара эсала болх бу вай цехови партийни организацешка, — белгалдаьккхар коммунисте Тохов Мувсас. — ХІаьта цу организацешкара коммунисташ ба коллектива хьалхашка латта декхараш кхоачашдара эсгере хьалха оарцагІбола безараш, парте боацараш шоашта тІехьа баха безараш. Из тахханалца хоуш дац. Вай мугІарашка ва 74 коммунист, кхоъ кандидат, иах цехови партийни организаци, вордІ партийни группа. Цехови парторганизацей балха боагІІача тайпара лостам телац совхоза парткомо. Уж кхоачамбоацараш дІадаха дезa керда хоржаргйолча парткомо дІахо йодача хана.

ЙоагІача тайпара лелац севообороташ а. ЛерттІа болх бац халкъа тІахьожама группа, болхлой комитето, комсомольски организаце. 17 коммуниста партийни бехк баьб. Цу гІулакхо хьахьокх цар балха боарам лакха боацилга а царна лерттІа кулгалдеш партийни организаци ца хиниилга а.

Совхоза партийни организаце дІахо йодача хана Іалашмате дукха къахьега деза боахама гІулакхашта кулгалделга тоадара, хІара коммунист шиі авангардни лоархІам кхоачашбеш хулга хьа а дехаш, еррига производственник участкашка партийни влияни чІоагІъяра. Къаьстта терко е еза парткомо коммунистий собранешка, шоай заседанешка тІанийо решенеш, КПСС членашен кандидаташен тела критически замечанеш, маьхера предложенеш тІагІертта кхоачашъяре.

Из гІулакх тоаделга хьадехаш къамельлаш дир прораба Местоев Руслана, звеньевойс Буаурганов Саварбика, рабочкома председателя Абиев Мухьмад-Башира, кертерча экономиста Мальсагов Даудa.

Хержар керда партбюро, цун секретаралла юха а хержар Мислауров Увайс.

А. САГОВ.

ИСТОРЕ ЧУХЬ ЭГГАРА ЙІАЬХАГІЧА ХАНА КОСМОСЕ НИКЪ БЕЛГА ЧАКХДАЬККХАД

КОСМОНАВТАШ НОВКЪОСТИЙ ПОПОВИ РЮМИНИ ЛАЬТТА ІОБЕССАБ

ТАСС хоам

Советски Іилмой техникой керда Іалашмате йоккха котало аьккхай. Космонавтика исторе чухь эггара йІаьхагІча хана — 185 ден-бус космосе никъ белга толаме чакхдаьккхад.

1980 шера 11 октябре московски ханах 12 сахьати 50 минути яьлча «Салют-6» — «Союз» яхача орбитални комплекса борта тІа Іилма-технически тохкамийи экспериментийи хоалхане а йоккха а программа кхоачашъьчуд тІехьагІа космонавтий новкъостий Попов Леонид Ивановичи Рюмин Валерий Викторовичи Лаьтта Іобессаб. «Союз-37» яхача кеман Іойоссаш йола аппарат Джезказган города къулбехьенмалхбоалехьа 180 километр гаьна Іоессай.

Космонавташ Іобессача моттиге баьча медицински тохкамо хьаьекхар дегІа доал ца холуча хьале йІаьхача хана хилар цар дика лайнилга.

1980 шера 9 апреле «Союз-35» яхача кема тІа никъ бе болабелар новкъостий Л. И. Попови В. В. Рюмини, хІаьта 10 апреле кема «Салют-6» яхача станцех дІахеттачул тІехьагІа орбитальни комплекса тІа болх бе болабелар космонавташ. Станце лерттІа болх бергбола ха йІаьхъяр духьа экипажо дикка дукха ремонтно - профилактически балхаш дир, бортовой системайи Іилман аппаратуран цхьайола элементаш хийцар.

27 мае орбитальни комплексах дІахеттар СССР летчика-космонавта Кубасов Валерий Николаевичеи ВНР гражданина Берталан Фаркашеи лелаеш йола «Союз-36» яха кема. 24 июле денз 31 июле кхаччалца комплекса тІа болх беш хилар СССР летчик - космонавт Горбатко Виктор Васильевичи СРВ гражданин Фам Туанни къахьоагІаш йола дуней халкъашта юкъера экипаж. 19 сентябре орбитальни станце тІа кхоачайир СССР летчик-космонавт Романенко Юрий Викторовичи Малхбузен полушарера социалистически пачхахьалкхен викал, Куба Республика гражданин Арнальдо Тамайо Мендеси юкъеэолаш йола дунен халкъашта юкъера экипаж. Еррига дунен халкъашта юкъерча экипажаша толаме кхоачашдир Советски Союзен социалистически содружества мехкийи Іилмахоийа кийчдаь хинна тохкамаши эксперименташи.

6 июне «Салют-6» яхача станцех дІахеттар новкъосташа Малышев Юрий Васильевичеи Аксенов Владимир Викторовичеи лелаеш хинна «Союз Т-2» яха эргадаьккха тоадаь дола транспортни кема. Орбитальни комплексаца долча хана «Союз Т-2» яхача кеман бортовой системашта тохкамаш а дир, цар болх миштa бу а хьежар космонавташ.

185 ден-бус керттерча экипажо, хІаьта «Интеркосмос» яхача программага хьежжа дунен халкъашта юкъерча экипажаша никъ беча хана дукха Іилма-технически, медико-биологически тохкамаши эксперименташи яьй.

Орбитальни комплекса экипажий балха программано юкъе йоккха моттиг дІалаьцар халкъа боахама тайп-тайпарча доакъой хьашташ кхоачашдар духьа чакхдаьхача геофизически тохкамаша. Космонавташ хан-ханнахьа хьийжа а хьийжар, сурташ а даьхар Лаьттан тІехени Дунен океанеи. Советски Союза йоккхача территоре, хІаьта ишта Венгерски Халкъа Республика, Вьетнама Социалистически Республика, Куба Республика цхьадолча даькъа сурташ даьхар.

Минерально - бийдала ресурсаш тахкара, Іалама ландшафтий динамика, юртбоахама лаьтташ сезонага хьежжа хувцадалар хьагойтара гІо деш йола, цун биологически продуктивность, кемашца леларен чиъаьрий дуьцарен хьалаш Іомадара Дунен океана акваторех йола лоарлІаме статистически материал Іоаьй.

«Сплав», «Кристалл» яхача установкаш тІа 70 гаргга эксперимент яй микрогравитаце хьалашка керда свой ствашт йола ахпроводникови материалаш, металлически сплаваш, соединенеш хьаяра. Космически вакуума а доал ца холуча а хьалашка металлически покрытеш яра методаш дІахо а тоаеш хиниай.

Экипажаша никъ беча хана сага дегІа, хІаьта ишта высши баьцоагІаштен кхыча биологически объекташтен ю влияни тохкаш дукха медико-биологически тохкамаш даьд. Космонавташта ханханнахьа медицински тохкамаш даьд. Профилактически медицински мероприятеи комплексо торо хилийтар ах шера Поповеи Рюминеи унахцІено дикача хьал тІа лоаттае а царга хьинаре болх байта а.

Советски космонавташ Венгре, Вьетнама, Куба космонавташен хьинар ца кхо деш болх барах вІаштІехьдаьннад Советски Союзен кхыча социалистически мехкийи Іилман а халкъа боахама а тайп-тайпарча доакъошка ваякъяргйола боккхача махкера Іилман информаци гулъе.

Космонавтика исторе чухь эггара йІаьхагІча хана орбитальни никъ бара, дунен халкъашта юкъерча экипажаша никъ бара оттаяь программа толаме кхоачашъе аьттув баьлар технически средствашта тешшаме болх бар, Іилман, конструкторски, производственни коллективаша, экипажий космонавташа, никъ бара доал деча Центра, космодрома специалисташа, командно-буста-мей поисково-спасательни комплексашца лерттІа а барт болаш а болх бар бахьан долаш.

«Салют-6» яхача Іилман станце космосе никъ бу кхо шу сосеІа ха а. хІаьта цхьан шеран ах шеран сонгІа пилотировани еш а баьб. Цу юкъа цу тІа болх беш хиннай йиъ кертера экспедици хьана яхд бархІ экспедици. «Салют-6» — «Союз» яхача пилотировани еча комплексага йІаьххача хана лерттІа болх байтилга ІалашдаьД «Прогресс» яхача мовхьаш кхухьача автоматически кемашa. Царца станце дІакхихьад доагор, оборудовани, аппаратура, кхача, космонавташта вахара хьалаш Іалашдарам Іилман тохкамаш даран эша материалаш.

«Салют-6» — «Союз» — «Прогресс» яхача космически системо никъ беча хана ремонтно - профилактически балхаш де, Іилман аппаратурен станце оборудовании дІатІаихкахьа йиш хулийташ йола инженерно - технически решенеш чакхъяхар Іилмаи халкъбоахамеи гІулакхашта эшаш йола йІаьхтача хана лела комплексаш хьаяра баьккха керда боккха гІо ба.

Советски Іилмеи техникеи чІоагІа дегІаяр бахьанце космос тохкача даьхача Іалашмате доккхийча толамашта адамленна долча гІулакха космос дІахо а машаре карарвалра керда таронаш хьаелл.

Дика хьокхамаш гойташ чакхдоаккхаш латт иттлагІча пятилетка тІехьара шу Ачхой - Мартановски района «Урожайный» совхоза къахьегамхоша. Даьхенна баьцадаараш дІадалара пхе шера план цхьоалагІча сентябре кхоачашйир цар, хІаьта укх шера план 8450 йолаш, хІанале бархІ эзар совгІа тонн баьцадааpaш дІадахьийтад мах беча организацешка, консервни заводе.

ХІанзчул тІехьагІа чуяца безаш ба хохаш, кабуц. Октябрь бутт чакхбалалехьа пачхахьалкхенна кхы а шин эзари ах эзари тонн баьцадааpaш дІадала лаьрхІа я цу совхоза коллектив.

Уж толамаш даха къаьстта доккха новкъостал дир Кураев Іийсас кулгалдеча бригадо. Социалистически яхье хьалха йолча цун коллективо пачхахьалкхенна ябакхаши помидораши дІаялара шера план шиь бІаь процент кхоачашйир, хІаьта нарсаш — 150, кабачкеш — 170 процент. Шеко яц, цу бригада къахьегамхой пачхахьалкхенна хохаш, кабуц дІаялара кхиаш а дикка тІехкхоачашъе шоай низ дІакхоачаргхилар.

Баьцадвараш кхедеш а хьувкъам чуэцаш а балхаш деш хадданза дикагІболча къахьегамхой мугІарашка болаш хьабоагІа нанеи йоІи ИсаевгІар Балахи Хамсати, Зелиханова Жовзаи, Махмудова Хамсат.

СУРТАШ ТІА: 1. Ачхой-Мартановски района «Урожайный» совхоза дикагІбола баьцадааpaш леладераш (аьрдехьара аьттехьа) Махмудова Хамсати Зелиханова Жовзани; 2. Цу боахама дикагІйолча бригада бригадир Кураев Іийса.

З. ВАТЧАЕВА суртаж.

Л. И. БРЕЖНЕВА КЪАМАЬЛ — КЕРТТЕРЧА ТЕРКАМЕ

Казахски ССР-ех Казахстана Коммунистически парте 60 шу дизача Алма-Ата новкъоста Леонид Ильич Брежнева даь къамаьл керттера теркам тІабодаш да Гудермесски локомотивни депо коллективе. Агитаторашеи политинформаторашеи дІайовзийт цу къамаьла керттера положенеш. Коммунистически парте XXVI съезда даха ма доагІІара лакъадехара, шерра социалистически яхь йоаржаяра, кердача пятилетке керда толамаш дахара машинисташ, ремонтникаш оарцагІбоах.

Агитаторе М. Мирошниченкос массехказза къамаьл даьд шиі новкъосташта хьалхашка вай мехка чурен арахьарен политика юйцаш, хьохамаш лаккхара, съезда сийна тІанйца социалистически декхараш кхоачашдара малагІа кхоачамаш юкъедоаладе деза дувцаш. Ше арґІанара къамаьл деш М. Мирошниченкос ладувгІарий теркам тІабахийтар Леонид Ильича даьча къамаьла дунен халкъашта юкъера политика юнача моттига. «Дунен арене, — белгалдоах Л. И. Брежнева, — къовсам латт машара, халкъий йокъонаш лархІарaи дунен халкъашта юкъера кхоххам дІабаккхаран тІехьарча низаштен низ-Іоткъам лоаттабара, милитаризмаиен агрессенеи тІехьа латтача низаштен юкъе». Вай мехка арахьара политика, — дІахо дагадохийтар агитатора Л. И. Брежнева дешаш, — къаьгга а цІена а машара политика я... сихдаь гера хьадара махоаикага керда, кхы а сихагІа бола никъ ца лацийтарал боккхагІа лоархІам болаш декхар дац пачхахьалкхений халкъий, — аьлар агитаторa.

— Кер тохабонийташ чІоагІа Іатиъ сона уж лыводаш. Сова дика байааб тІом, цо тІаоттаду Іазап. — Фашистски гІаьрахоех Даьде мукъаьлнахарех ва со а. — Атта дацар вай халкъа, ХІаьта а вай котдаьлар.

ХІаьта хІанз империалисташа юха а гера этаду, ма дика да тІаьра тІом хулийтаргбовца кхелеш хІанз дунен тІа долаш. Социалистически пачхахьалкхений политика деррига ча халкъашта ма еззара я, цо могаю дерригача дунен тІарча миллионаш болча нaxа, йоах Леонид Ильич Брежнева.

Деповцаша дийцар къахьегаме доахача толамашца машара гІулакх чІоагІде гІерташ шоаш хиларах. Машар дорабера фонда юкъе депо коллективо 10 эзар сом ал дукхагІа ахча дахийтад.

Шоаш дийнахьа баьча балхах доагІар Машара фонда юкъедахийтад мастера В. И. Малинина, слесара В. К. Реутова, мастера А. К. Шеветкова, машиниста - инструктора Т. Лонаева, кхычар.

ХІанз цар а цар новкъосташа а шоаш кхо ца беш къахьегарца чІоагІду машара гІулакх.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

Идеологически балха бІухоех

ЛЕКТОР-АТЕИСТ

Червленски кхачак комбината болхлоштен гІулакхерча махан «СССР-е ди лелабеи ца лелабеи мукъа ба» яхача темах шиі аргІанара лекци йийшар Червленски юкъерча школа хьехархочо Нина Ивановна Пономаревас. Уйла тІилхийта ладийгІар цунга. Шиі ладувгІараштa вай Конституце тІа дІаязъь а вай пачхахьалкхен динацарчен инназецарчен отношеней лараде оттаяь а йола ди лелабеи ца лелабеи мукъа хилара принцип сенах латт дика кхетадергдолаш дийцир хьехархочо. Коммунистически моралах, сага духовни вахара массайолча оагІоний Іилман кхетамах кІоаргга чулоацам болаш а цунца цхьана дика кхеталеш а дийцар лектора.

Лекци чакхъьлар. ЛадувгІареш дІаболхаш. Консервни цеха болхлоша А. Шумиловася А. В. Пономаревaси шоашта хетар дийцар, шоай атеистически кхетам лакхбеш кІоарга чулоацам бола лекци ешарах баркал аьлар лектора. 26 шу хьалхагІа моттигерча юкъерча школе хьехархочун болх бе йолеенача хана денз лектор йолаш хьаьйоагІа Нина Ивановна Пономарева. Дукхача шерашка хьахинна я цун лектора гонзал. Из гІулакх дукха дезаш а цунна дукха низи хан дІалуш а я хьехархо. Цхьаш тайпара бац Н. И. Пономаревай лекционни болх. Тайп-тайпара я цо яхаца деш долча къамаьлий методаш. Дукха мах гулбенача моттигашка лекцеш еш, хІаьта йоккха йоацача къахьегама коллективе е станице мах бахача моттигашка атеизмах беседаш ю цо. Цхьабакъда, шиі хІара къамаьла лоархІаме масалаш тешавеш йола факташ кхувл Нина Ивановнас, цудухьа цунга бокхача бехамца ла а дувгІ наха.

Станица къахьегамхошта лекцеш ешилга хьехархочун болх дІабаьлча шиі шоллагІа декхар лоархІ цо. Пономаревас. Дика лектор хиларах таррь еш а чІоагІа сий деш а я из Червленски комсий совхоза, кхачан комбината, наькъаш дехкача участкa. «Червленский» колхоза, «Бурунный» комсий совхоза болхлоша. Укх шера «Ди ялилга фуд», миштa хьахинааб из?», «Дина обрядах доала зулам», «Миштад дина цІеех дола бакъдар», «Дин кхалсаги», «Динах юхедисарех доала зулам», «СССР-е ди лелабеи ца лелабеи мукъа ба», кхыйолча темаех лекцеш йийшай цо цу коллективашка.

Шиі хІара къамаьло наькха деташна лер йита, дІалхича замах а динах а юхедисача зуламеча хІамашца дувзаленна дараш довзара новкъостал де дезаш я лектор-атеист. Н. И. Пономарева партийни декхар дика кхоачашдерех лархІа еза. Цун лекционни боккха къахьегам «Знание» яхача Ерригроссийски Нохч-ГІалгІай республиканский обществаша дукхкъза а баркал оалаш белгалбаьккхаб. Юрта къахьегамхошта коммунистически кхетам балара даькъе цунна карагІдаьннараш белгал а доахаш «Червленский» колхоза Сийлен киникa тІа дІаязъяьй юрта хьехархочун лектора-атеиста цІи.

Е. ФАРНИЕВА.

КЪАХЬЕГАМ — КОММУНИСТИЧЕСКИ ХЬИСАПЕ

Машара ханара гварди я — образно аьннад новкъоста Л. И. Брежнева къахьегамца коммунистически хьисапе гІулакх леладеча болама юкъерча нахах. Из бокъонца бола халкъа болам ба, цунна юкъе дакъа лоац вай обществa массе а тайпарча наха. Из хьахилийтаб социалистически строя чулоацамо, низ болча экономически потенциало, дикагІделча Іилмои культурои, социалистически общество бокъонца хинни аьнна хиларо.

«КПСС XXVI съезда даха ма доагІІара нанъадахара хьакъехьарча социалистически яхьах» болча КПСС ЦК соцам тІа белгалдаьккхад ма могга лакхъе еза социалистически яхьо, къахьегамца коммунистически хьисапе гІулакх хилара боламо, хІара къахьегамхочо, хІара коллективо. хІара даькъо бухсоцаш доккхий хьокхамаш дахаран кхетам балара декхараш кхоачашдарал еш йола воздействи, аьнна.

Къахьегамца коммунистически хьисапе гІулакх леладеча болама юкъе вай мехка дакъа лоацаш ва 62 миллион къахьегамхо, предприятеи организацейи 143 эзар совгІа коллектив. 2429 эзар совгІа бригада. Духхьал вай республике къахьегамца коммунистически хьисапе гІулакх леладеча болама юкъе дакъа лоацаш ва 200 эзар гаргга саг, царех 91 эзар саг «Коммунистически къахьегама ударник» яха цІи енна ва. республика 527 предприяти организаци «Коммунистически къахьегама коллектив» яха цІи лаккхара тІехьа къовсам лоаттабеш я, хІаьта 32-не ца цІи яьнкхан. Республике къахьегамца коммунистически хьисапе гІулакх леладеча болама юкъе дакъа лоацаш я 3100 цех, участок, отдел, отделени, царех 1100-не из сийлен цІи яьнкхай.

В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе сий деш я доккхий техннко - экономически хьокхамаш доаха. продукци геттара дика арахеца № 5—6 йолча установка коллектив. Цхьан сменана керте латт воккхагІвола оператор Социалистически Къахьегама Турпал Н. Ведерников. Цунна кІоаргга йовз оборудовани технологии. Йоккха опыт я, цунна хов нахаца гІулакх леладе, ударни, творчески къахьегара цар дог урaоттаде, дисциплина тоае, тІадиллача гІулакха бола бехктоккхам лаккбе.

Малав вай республике Ш. Хаджиева гІишлонхой бригада ца йовзаш! Цу бригадо хьал мел яь объекташ дика мах беш чакхъяьннай. Из барт тайна бригада республике эггара хьалха бригадни подрядега яьлар, цо хьаьекхар хозрасчета керда принципаш, йоккха эффективность. гІишлош дика миштa хьалъе еза.

Юрта боахамерча коммунистически къахьегама коллективашен ударникашен доккхий толамаш доах. Дукханешта йовзаш я Урус Мартана района «Солнечный» яхача совхозера Зина Межидовна Шамилева. ДІадахача шера цо кулгалдеча звенос 105-нех хІара гектара тІара 190 центнер баьцадааpaш даьхар, план 104 центнер йолаш. Укх шера а дика хьийнъад цун баьцадааpaш. Дог цІена болх бара тІабервзабу цо звенолара нах. Общественни вахара юкъе дакъа лаца ха а корайовгІа цунна. Из парте областной районий комитетий член я. ДІадахача хоржамашка из хержа хиннай мехкеи республикаи Лаккхехьарча Советий депутаталла.

Республике йовзаш я Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза № 6 йолча доакъар доаккхача отряда начальника Николай Акимович Кочетнова цІи. Из хьалхагІа слесарь, машинист хиннав. «Дошо кулгаш да Николая», оал цох колхозхоша. ХІаьта цунга дІаенна техника массаза а болх беш я. Кхыметтел дІадахача, хьувкъам ца хиннача шера а отрядо кийчйир 1600 тонн гранулаш. план дикка дукхагІа тІехкхоачаш а еш. Месячник латтача хана сийленца къахьийгар отрядо. Производствени хиларал совгІа Николай Акимович общественни гІулакхаш долаш а ва. Из политинформатор а дружинник а ва. Парте член шиь хилара тарра уж гІулакхаш цо цІенхаштта кхоачаш а ду.

Сагов Хьасана йоакъаш республика индустриальни дезала викал ва, из ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» заводa гІишлонъяра - отделочни машиний токарь ва. Цун лакха квалификаци я. Мастера бутт хьалха цо йистеяьккхар пятилетка. хІанз из болх беш ва 1981 шера кхоалагІча квартала чотагІа. Бакъда, цун гІулакхаш а чакхдалац духхьал производствени болх барах. Из завода халкъа тІахьожама керттерча группа председатель, республика Лаккхехьарча Суда заседатель ва.

Боахама практикана иштта коммунистически къахьегамо воздействи еш дола масалаш дукхагІа а доаладе йиш яр.

Къахьегамца коммунистически гІулакх леладеча болама юкъе дакъа лоацарша рационализацеи изобретательстваи, производство эргаьккха тоаяра чотагІа пхе шера планаш кхоачашъеча доккхий толамаш доах, къахьегама овсарле лакхъю, продукци дикагІа арахец, материальни рузкъан, энерге, доагора кхом бу.

Масала, бурув деттача балхий Горячеводски управлене бурувдеттарий бригадо дІадахача шера октябрь бетта кхоачашйир пятилетка. 10171 метр бурув техад, эксплуатационнибалха дІаеша мехк лаьтта кІеж етта шиъи нагнетательни цаІи скважинаш. Бригадо республике эггара хьалха кхоачашйир лаьттан ченаш тохкарий кердача яхьа керттера услови — цхьа шуи ах шуи далалехьа хьалъь яьккхар скважина.

Бригада доккхал де кІамаш долаш я. Бакъда, шиіна карагІдаьннарех кхоачамбеш яц из. Производства эффективность а балха дикал а лакхъяра керда бехктоккхаме декхараш увттаду цо шийна хьалхашка. Масала, балха ханах дикка йоккха юкъ дІалоац спуско - подъемни операцеша, маркхал кийчбаро. ХІаьта цу хана фуд оборудоване профилактически хьежача, текущи ремонт йича? Из дир цар, ха а кхойнр.

Дукха ха дІалоац технологически операцеша. Бурув тохара оттаьча режимагІа сихагІа е йиш йоацал уж? Йиш я. Спуско - подъемни операцеш ялехьа кІирахи гиласи яь «даlла» а еттаrш кийчбе йиш я лоабата маркхал. Из бахьан долаш оста чудахийтачул тІехьагІа ца тахлаш ше хьалха хиннача тайнара бус маркхал, параметраш шоаш йолча хул. ТІаккха маркхал тІехьагІа тоабарга 3—4 сахьат дІадахийта дезаргдац-кх. Цул совгІа, боккха мах бола утяжелитель а кхоергья.

Резерваш лоаш бурув сихагІа тохарий скважинаш хьалъеча дІадодар лекдарен тІехьарча яхье дакъа лацара хиланза даргдоаца хьал долаш да. Маркхал хьабира халачен йІаьхачен процессе ха кхое аьттув балацар. Слесара Балашова чоалхане доацен пайдаиеи хІама дир из хьабар эргадаьккха тоадара. Хьалха галешкара реагенташ духхьал жолоба чу Іочумеккайора, хІанз 20—25 атмосфер давлени йолча лаьрххІача воронка чу гІолла маркхал чу боагІа лоабат, атта нега а лу. 20-за сихагІа кийчбулу маркхал.

Укхаза дика гуш да яхь дегІайоалаяра, къахьегамца коммунистически хьисапе гІулакх леладара, рационализаторстваи изобретательстваи, хадданза резерваш доахаш хилара чотагІа ханал хьалха пятилетка заданеш кхочашъяро къахьегама овсарле лакхъяра продукци дика хьаеш хилари. Нагахьа санна дукхача коллективаша иштта болх боре, промышленносте а кхыча доакъошка а дукха балха ха, бІаьш тоннаш металл, итташ эзараш киловатт-сахьаташ электроэнергия кхоергьяр. Цо йиш хулийтаргьяр вай экономика лакхъе, халкъа вахара хьал тоаде.

Масала, дІадахача шера Наьсарерча трикотажни фабрике хІара кхалсаго 15 ди зехьа доадир оборудовани сеца латташ хиларах, 782 саго прогул йир. ЦІенхаштта кхоачамбоацараш да балха денах бизза пайда ца эцача Карабулакерча рудин йоацача материалий заводе, Грозненски радиотехнически заводе, «Консервплодоовощ» объединене, кхыча предприятешкен организацешкен.

Дукха балха ха йоа гІишлош еча, юрта боахаме нах балха ара ца бовлар бахьан долаш, транспорт йоацаш балха тІехьабисарах, кхыча бахьанех.

ДІадахача шера балха ха йоар бахьан долаш 12 миллион сома зе хилар духхьал цхьан промышленносте. Дукха дувц цу цифро. Эггара хьалха цох гучадоал къахьегама овсарле лакхъяра эша торонаш йолга а кхы тІа оборудовани оттаеи нах балха хьаэцеи ца безаш из лакхъе йиш хилар а.

Пятилетка чакхйоалача шерах юхейисача хана республика къахьегамхоша социалистически яхь кхы а шерагІа йоаржаергхиларах, коммунистически къахьегама болам шербергхиларах. КПСС ЦК июньски (1980 ш.) Пленумо оттадаь декхараш кхоачашдергхиларах, коммунизм хьалъеча толамаш а доахаш. КПСС XXVI съезда даха ма доагІІара уж нанъагІоргхиларах шеко яц.

С. БЕРСАНУКАЕВ,
КПСС обкома лектор.

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

КЪАХЬЕГАМХОШТА «КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхечу Советан Президиуман

УКАЗ

1974 шера 18 январерчу СССР Лаккхечу Советан Президиуман Указаца кхочушйина дуккхачу шерашкахь цIена къахьегарехь къахьегаме карагIдаьлларий хам беши СССР Лаккхечу Советан Президиуман цIарагIа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА
Нохч-ГIалгIайн респотребсоюза универсальни торгови базе гIолла:

Девотченко Евгения Федоровнана — бухгалтера.

Къилбаседа-Кавказски промышленни района гуттахьара газех мехкадьттах кIежаш ца хилийтаран уж йоавран йолча военизированни часте гIолла:

Харина Тамара Александровнана — старшинана.

«Грознефть» объединене буруш тохара балхий Старогрозненски управлене гIолла:

Александров Дмитрий Васильевича — пенсионера.

Буруш тохара балхий Грозненски управлене гIолла:

Коваленко Валентин Николаевича — управлене начальника.

Ростекстильторга Нохч-ГIалгIайн торгови базе гIолла:

Курникова Елена Георгиевнана — товароведа.
Гончарова Мария Кирилловнана — пенсионеркана.
Кессель Надежда Ивановнана — пенсионеркана.

«Оргтехника» яхачу объединене «Электроприбор» яхачу заводе гIолла:

Арзаки Апполон Георгиевича — слесара.
Безурнаев Ваха Кутузовича — стропальщика.
Белоусова Валентина Федоровнана — пенсионеркана.
Гаранин Георгий Леонтьевича — пенсионера.
Горшкова Мария Ивановнана — кладовщицана.
Кретова Мария Григорьевнана — укладчика.
Кучеренко Екатерина Ивановнана — бухгалтера.
Литвинова Александра Никифоровнана — обработчика.
Махмаев Бата Танаевича — грузчика.
Мерчанская Ольга Николаевнана — кадрашта йолча инспектора.
Наиеев Рамзан Накаевича — пенсионера.
Николайченко Пелагея Дмитриевнана — пенсионеркана.
Пономарев Владимир Несторовича — газосварщика.
Растегаева Екатерина Федоровнана — уборщицана.
Сальникова Марфа Евстафьевнана — гальваника.
Толмачева Елена Антоновнана — пенсионеркана.
Федяева Анна Григорьевнана — гальваника.
Элиханова Зайбулана — грузчика.

№ 6 йолчу городской больнице гIолла:

Лыкова Алевтина Михайловнана — рентген-лаборанта.
Горковенко Роза Яковлевнана — санитаркана.

«Севкавгипроводхоз» Нохч-ГIалгIайн филиале гIолла:

Денисенко Анна Федоровнана — йоккхагIйолчу инженера.
Емельянов Андрей Маркиянович — автомашина водителa.

«Старогрознефть» НГДУ ОРС-е гIолла:

Шеньгина Евгения Васильевнана — йоккхагIйолчу бухгалтера.
Толоконникова Александра Михайловнана — пенсионеркана.
Ильина Екатерина Александровнана — болхлочоа.
Нестеренко Мария Ефимовнана — бухгалтера.
Хучбарова Мотя Каримовнана — болхлочоа.
Актурина Надежда Ивановнана — йоккхагIйолчу продавеца.
Маркус Вера Никоноровнана — болхлочоа.
Волнякова Мария Александровнана — штукатура-маляра.
Рябухина Федосия Ароновнана — штукатура-маляра.
Гулько Любовь Андреевнана — кастелянщицана.
Савотина Просковья Савельевнана — кассир-контролера.
Завалова Евдокия Васильевнана — пенсионеркана.
Кирюшкин Петр Никитовича — пенсионера.
Хамдиев Даитдике — болхлочоа.

3-чу горбольнице гIолла:

Андреева Клавдия Федоровнана — болхлочоа.
Борисенко Ирина Михайловнана — медсестрана.

Вулаткина Лидия Яковлевнана — лаборанта.
Байдак Мария Ивановнана — лора.
Бирюков Григорий Григорьевича — плотника.
Балабайкина Любовь Александровнана — прачкана.
Варочка Антонина Григорьевнана — фельдшера.
Волкодав Зоя Яковлевнана — фельдшера.
Васютина Анна Николаевнана — лора.
Гилюк Иван Адамовича — хьехочоа.
Дубровина Дарья Алексеевнана — швейцара.
Дитмарова Серафима Антоновнана — лора.
Дисюнова Мария Ларионовнана — санитаркана.
Заикина Евдокия Васильевнана — акушеркана.
Загидулина Анна Сергеевнана — санитаркана.
Крупенко Анна Ивановнана — фельдшера.
Кириленко Нина Никитичнана — лора.
Крупенко Александр Тимофеевича — лора.
Козлова Евгения Антоновнана — санитаркана.
Косова Просковья Григорьевнана — швейцара.
Людкова Вера Петровнана — медсестрана.
Лукьяненко Ксения Михайловнана — санитаркана.
Миненко Анна Степановнана — фельдшера.
Неткачева Нина Григорьевнана — медсестрана.
Новосельская Анна Ивановнана — медсестрана.
Пискунова Лидия Яковлевнана — лора.
Романова Анастасия Игнатьевнана — швейцара.
Симонова Серафима Петровнана — прачкана.
Рогожина Анна Васильевнана — фельдшера.
Соловьева Мария Андреевнана — санитаркана.
Сидорчева Нина Тимофеевнана — санитаркана.
Сарычева Зинаида Федоровнана — санитаркана.
Трудкова Нина Федоровнана — медсестрана.
Тимаева Iайшат — швейцара.
Улявко Галина Александровнана — фельдшера.
Федюкина Евдокия Петровнана — санитаркана.
Халида Раиса Захаровнана — автоклавера.
Хамидов Ювнаса — плотника.
Черная Анна Петровнана — медсестрана.
Щукина Татьяна Прокофьевнана — акушеркана.
Ямков Михаил Павловича — завхоза.
Ломоцкова Валентина Андреевнана — акушеркана.

ОКТЯБРЬСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА

«Октябрьнефть» НГДУ ОРС-е гIолла:

Бецалев Евстафий Филипповича — грузчика.
Богданова Фахричитан Сибгатуловнана — болхлочоа.
Клепалова Тамара Степановнана — болхлочоа.
[illegible] Ольга Михайловнана — кассира.
Карагичева Пелагея Яковлевнана — буфетчицана.
Кривоносова Клавдия Ивановнана — кассира.
Маркова Вера Федоровнана — холодильни установкай машиниста.
Пламкина Елена Анфиковнана — йоккхагIйолчу бухгалтера.
Рыбицкая Филамида Петровнана — болхлочоа.
Сперелунова Надежда Васильевнана — продавеца.
Саистова Анна Ивановнана — холодильни установкай машиниста.

№ 81 йолчу юккъерчу школе гIолла:

Козинко Мария Васильевнана — делопроизводителa.
Радкович Любовь Петровнана — пенсионеркана.
Рябкова Светлана Арсентьевнана — хьехархочоа.

«СевКавНИПИнефть» яхачу Къилбаседа-Кавказски нанчахьалкхен Iилма-таллламан проектни институте гIолла:

Ефремов Николай Михайловича — газоэлектросварщика.
Никчкина Анна Адамовнана — болхлочоа.
Матюхина Ксения Никитичнана — болхлочоа.

Къилбаседа-Кавказски маштаналькъе [illegible] Грозненски гIолла:

Аблаов Хачатур Моисеевича — пенсионера.
Воллег Владимир Ананьевича — пенсионера.
Бельмас Владимир Игнатьевича — пенсионера.
Волин Вячеслав Алексеевича — пенсионера.
Гончар Дмитрий Филипповича — пенсионера.
Гаушус Владимир Михайловича — пенсионера.
Дулаева Анна Ефимовнана — техника.
Закралевский Василий Артемовича — слесара.
Елисеева Екатерина Петровнана — пенсионеркана.
Кунин Арсентий Илларионовича — слесара.
Пагосян Арсенит Арапеловича — пенсионера.
Подшибякин Иван Алексеевича — моториста.
Потапенко Иван Никитовича — пенсионера.
Смелков Александр Яковлевича — пенсионера.
Слюсарь Федор Ануфриевича — пенсионера.
Селегевенко Иван Антоновича — пенсионера.
Шишко Евгения Ивановнана — пательне машиниста.
Швецов Юрий Николаевича — пенсионера.
Чекелевко Григорий Васильевича — шлифовщика.
Токарь Василий Яковлевича — стройгруппа мастера.

Къилбаседа-Кавказски маштаналькъа Грозненски управлене гIолла:

Акимова Пелагея Павловнана — станце начальника.
Алейникова Анна Семеновнана — станце гIоллача дежурнена.
Бусаров Юрий Александровича — сектора начальника.
Валуев Анатолий Ивановича — болхлочоа.
Волгина Валентина Семеновнана — отделене гIолларча дежурне гIойчана.
Гамаюнов Даниил Аверьяновича — сливщика-разливщика.
Дзгоева Просковья Васильевнана — станце гIолларча дежурнена.
Дьячков Николай Ивановича — бурильщика.
Дрозд Нина Кузьминичнана — инженера.
Евтеева Мария Сергеевнана — оператора.
Зарудаев Григорий Михайловича — ревизора гIойчана.
Иванова Нина Васильевнана — учетни группа начальника.
Кубатин Михаил Сергеевича — мастера.
Козырев Илья Семеновича — слесара.
Кокобаева Аза Васильевнана — йоккхагIйолча экономиста.
Лукина Анастасия Ивановнана — станце гIолларча дежурнена.
Лебухова Варвара Тимофеевнана — кассира.
Магомадов Руми — кладовщика.
Морозова Зинаида Федосеевнана — мехкадьтта продукташ дIахецачоа.
Очирова Аминта — болхлочоа.
Проскиных Елена Петровнана — мехкадьтта продукташ дIахецачоа.
Плотникова Мария Павловнана — сигналиста.
Петрушко Валентина Петровнана — мехкадьтта продукташ дIахецачоа.
Попова Анастасия Марковнана — экипировщика.
Полушина Анна Абрамовнана — станце гIолларча дежурнена.
Приходько Матрена Наумовнана — мехкадьтта продукташ дIахецачоа.
Пасечко Анатолий Ивановича — болама отдела начальника.
Раздвалова Надежда Иосифовнана — оператора.
Сечина Валентина Ивановнана — водоснабжене йоккхагIйолча машиниста.
Серенко Марфа Демьяновнана — хьехочоа.
Сергеева Евгения Матвеевнана — оператора.
Симоненко Александра Ивановнана — сигналиста.
Сало Михаил Андреевича — электромеханика.
Суслова Ксения Григорьевнана — уборщицана.
Сафронова Александра Павловнана — сектора начальника.
Трубачева Анна Дмитриевнана — экипировщика.
Чистякова Ольга Николаевнана — водоснабжене машиниста.
Шумилин Анатолий Михайловича — станце гIолларча запасной дежурнена.
Щербинина Нина Васильевнана — бухгалтера.

Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхечу Советан Президиуман председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхечу Советан Президиуман секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1980 шера, 17 сентябрь.

Поазол дехьара

БОЛГАРЕ. Русера Г. Димитрова цIерагIа юртбоахама машинаш ю комбинат — НРБ-нюн СССР-ан юкъе вIаши аьттув болча тайпара экономически цхьана гIулакхаш леладелга толаме гIадоагIаш хилар хьахьонхаш хIама да. Юртбоахама машинаш еча Херсонски заводаца цхьана советски документацегIа уккхаш вралец жаткаш ДIадахача шера «Рикасельмаш» заводаца цхьана комбинат йолаенчай дакка ов-сарле йола хьаккIаш чуэна комбайнаш хьае.

СУРТА ТIА: сборка еча цехе.

БТА — ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАШАРЕИ ГЕРЗ ДIАДАККХАРЕИ ПРОГРАММА

Нью-Йорке дIахо ший болх беш йолча ООН Генеральни Ассамблея XXXV сессе тергама юкъмоттиге латт тIема кхерам кIезигбара хьакъехьара керда советски инициатива. 100 совгIа йолча пачхьалкхений викалаша дакъа лоацаш йола шерра юкъара политически дискусси ярмаш латт. Советски Союзо инициатива оттальча «Машаран герз дIадакккхари гIехьарча. дунен халкъашта юкъерча кхерамаленна тешам баларь тIехьарча» меморандума гонахьа.

Цу документа тIа дIалаьаьл я дунен халкъашта юкъера хьал тоадара практически герза деррига тайпаш кIезигдара е хьа ца деш совцадайтара проблема — [illegible] ни, стратегически, тактически дар санна моллагIа дар а чулоацаш, кхоачашъяра де дезарий бIарчча комплекс. ХIаьта ишта тIема низаш вIашдукъала лоаттадара боарам лохбара эшаш бола тешам хилийтара де дезараш а. «Цу тайпарча наькъо, — белгалдоаккх Л. И. Брежнева, — хIанзарча дунен боккъонца йолаш йола торонаш чулоаца. Из кхетабеш ба халкъаша, царна дагадоаллар кхоачашдеш ба. Цунга я кховне».

Советски меморандума тIа белгальь шерра, корта болаш йола, боккъонца программа тIаяцаро адамле ядерни катастрофа кхерама кIолхара йоаккхарга̄р — ишта да ООН Генеральни Ассамблея трибуна тIара дуккхаеша дечна къамаклашъара нерттера дар. ХIанзарча дунен тIа 10-адаь да 50 000 единиц валар дахьа ядерни герз. 1980 шера герз Iоадарга дIадохийта вхча ма дарра аьлча, астрономически цифрай лоархIам болаш да — 500 миллиарда доллар совгIа. ХIаьта а герз Iоадара балхаш дIахо доаржадеш да.

СССР предложенеш хьада жоп ду герз Iоаделта юхатохара долча практически деоашта, цар хьахьонх тIема низаш вIашдухьала лоаттадара боарам лоха а болаш пачхьалкхений кхерамале лакхьяра йола торонаш. XXXV сессе председатела фон Вехмара белгалдаьккха ма хилара, советски инициативаш кхохкам кIаьдбара позитиви процесс дIахо яхьара тIаерзаь я.

ООН гIоазараша чIоагIа раьза хиина тIанийцаб Советски Союзаи ВIашагIкхийтача Штаташтен юкъе уях кIирагIа шин пачхьалкхен викалаш ядерни герза доаавув оттадара хьакъехьа дола къамаьлаш дIадолладара доагIаш дола дешаш практически дув цар духьа Женеве вIашагIкхетара барт вIашагIбеллаб аьнна бах хоам. Кхаь бетта тIехьатийттача гIулакха хьа тIа а ена СССР-па США барта яр — ФРГ кулгалхошна къамаьлаш деча хана Л. И. Брежнева оттаь из советски лоархIаме предложени юххьанца деиз шерра хьаллаьнача дунен общественноста карагIдаьнна лоархIаме гIулакх да.

Генеральни Ассамблес шера хьаллаьцай ядерни тIом хилаиза баргбоацаш ца хилара хьакъехьара Советски Союза тезис а. Цунца дувзаденна массане а харцъю ядерни тIом белга вIаштIехьдаьккхара тIаерзаь йола США президента № 59 йола директива. Европерча моллагIча а тIемо, белгалдаьккхаз Швеце кхыча мехкашцарча гIулакхий министра У. Ульстена, ядерни катастрофага кхоачадергда ядаеш, цудухьа болаш боза кхерам кIезигбара ше мара кхыбоаца никъ — герз Iоадара лоазув оттадар ба.

БАКЪДАР КОТДАЬНИАД

Германе Федеративни Республиксе хиннача парламентски хоржамий итогаша цIаьхка а хьахьекхар кхохкам кIаьдбарен тайп-тайпара социальни системаш йолча пачхьалкхенашта юкъера вIаши гIойле йолаш доли гIулакхаш дегIадоаладарен идеяша кIоаргта овлаш хийца хилар. Цу наькъагIа гIоргба е «шийлача тIема» позицегахьа, дунен халкъашта юкъера кхохкам мидьара бокхаргахьа гIортаргба яха доп хиннад ФРГ доал деча каолиценен ХДС/ХСС яхача оппозиционни консервативни группировкаен юкъе дьаттача ирача политически къовсаме нерттера бар.

Цу блоке вIашагIкхийттайола малхбузенгермански реакци цхьаккха боарам а боацаш дукъадаьльний ФРГ Советски Союзацарен кхыча социалистически мехкашцарен гIулакхаш лертIада харен дегIадоаладарен процессана. Боккъонца аьлча, из духьала я кхохкам кIаьдбара. ХIаьта из тIехьа я герз Iоаделга сиздарен. Лаьттан тIа «ВIайха моттигаш» йолча интервенци вIаштIехьъяккхарен хьакъехьара Вашингтона авантюристически никъ бIаргаш а дувцадаь хьаллицара.

Бакъда дуккхача миллионий боарамe долаш монополеша дIаахийтача ахчаша, е шовинизми националнзми ахаш леладаьча ловзараша, доккхий гIулакхаш дергда яхаш дийцача даьссача хабараша — кхо ца деш оппозице дIахиица хиннача цу дерригенешта мегадац харжархой уйла хувцалургйола гIулакх вIаштIехьдаккха. Общественностаги хотташ гIехьарча хана яьча опроса итогаша хьакьекха ма хилара. Малхбузен Германе бакача пахах 80 процент бараша еррига проблемашта юкъе, кхьметтел белхозалла инфляци а лаьрхIача, эггара хьалхарча моттагé оттадаьд чIоагIа машар Iалашбара деккар кхоачашдеяга.

Дукхьал из — хоржархошта хетар — хьахьекхар хоржамий итогаша. Социал-демократийн паргIагача демократийн доал деш йолча каолице тешшаме котадо ньекхай кердача составагIа йолча бундестагера ший совле 10-негара 45 депутатски мандатага кхоачаеш лаьх а еш. Бакъдар котдаьннад.

Хоржамий итогий хьакъехьа яьча заявлене тIа Германски Коммунистически парте белгалдаьккхад, машаргахьа е тIемагахьа бовла безача кхачача хоржархоша аьттехьарбарий лидера Штрауса тIехьа а па бовлаш Г. Шмидтагахьа баьнна хилар. цунах аьннар чакхдоаккхашн хIамах дикагIа сакхеташи йола политик я лаьрхIа. Цунца цхьана гуш да, реакци эша а еш яьнкха из котало кхы а йоккхагIа хургхилар, нагахьа санна СДПГ-ан СВДП-ан кулгалхоша демократически низаш юхадийта лецарс. нагахьа санна цар иацизма кхерама духьаларча къовсама беррига антифашисташ оарцагIбаьха баларе. Негативни хIама да цхьакха а, ФРГ хоржамий система антидемократически хилар бахьан долаш коммунистически парти парламентски балха юкъе дакъа ца лоацийташ, ма дарра аьлча, истара ньнкха хилар.

Парламентски хоржамий итогех ног гIортолга а еш малхбузенгермански коммунисташа лерхI наха юкъе беш бола шоай болх айбе, капитала духьаларча къовсаме, къахьегамхой социальни экономически боккъонаш бахьан долаш, машари кхохкии кIаьдбари бахьан долаш капитала духьала лоаттабеча къовсаме мехкарча прогрессивни организацешна шоаш цхьана леладу гIулакхаш чIоагIде.

ЧIОАГГIА ХАРЦАХЬА ДОЛГА ДIАХАИТАР

Дерригача дунек тIа цIенхаштара хIама санна хьаллаьцад Ираний Иранки юкъерча тIема конфликтаца ювзаеннача империалистий кхерамеча интригийн милитаристски махинацеи къакъехьа КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхечу Советан Президиума Председателa Л. И. Брежнева аьнар. Ассошиэйтед Пресс яхача американски агентствас, массови информаце кхыча средствашa а санна ПАСВ Генеральни секретара, Сирийски Арабски Республика президента Х. Асада сийна шу оттадаьча хана Л. И. Брежнева даь къамаьл лаьрхIад «конфликтица дувзадеш на эггара кортболашагIа дола кхайнарали из гIулакх чIоагIа харцахьа долга Малхбузенга дIахайтари» санна.

Вашингтоне а НАТО членаш йолча пачхьалкхений кхыча столицашка а тайп-тайпарча рангегIа болча официальни викалаша шо-шоаш хьалхабовла гIерташ хьакхайкаду шоай мехкаш «нейтралитет» лелаен ирано-иракски конфликта «юкъе ца гIертен» лерхIаш да яхаш. ХIаьта долчa беса аьлча, дукка хана деиз къайлагIа из дов хьалхьедеш йола ВIашагIкхийтта Штаташ тIехь-тIехьагIа дукхагIа Персидски заливерчен Шеча форда йистерчен пачхьалкхений нурча гIулакхашта юкъе гIерташ я.

Цу мехкий «йоакхо ераш» шоех лархIийта а гIерташ, «порядок лораераш» а шоаш лоархIаш йола Америка ВIашагIкхийтта Штаташ «дунен халкъашта юкъера низаш» оалаш дараш вIашагIдоккаш я, царна английски, австралийски, кхыйола тIема контингенташ юкъе а оазаш. Пентагоно лерхI цар байракха кIал а долаш Персидски залива райони дIатIаьза латта ший Iалаьмате доккхий тIема-форда флотен фегарча тIемен низаш доладалийта. Цу гIулакха США-с шер а ю модернизаци а ю Диего-Гарсия яхача гIайрен тIарча тIема базана, пайда эц Египта, Омана, Сомали, Кени территореш тIарча тIема базаех. Цу дерриганеша, советско-сирийски цхьана яьча коммюнике тIа белгалдаьккха ма хилара, «цIенхаштта кхерам тIаоттабу цу районера пачхьалкхенаш шоай лоIаме хиларан цар кхерамаленнен».

Империализма агрессиви уйлаш къайлаяхьа гIерт буржуазни пропаганда.

Бакъда, вашингтонски «стратегаш» вIалла гуш бац, е бIаргаго ловш бац дунен тIа хулаш дола исторически хувцамаш, дунен тIа кердача тайпара вIашдухьал эттa низаш. ХIанз а дог доих цар халкъашта духьала баха шоашта могаргхиларга, кхыйола суверенни пачхьалкхенаш шоай лоIалахьа йолае могаргхиларга. Бакъда, исторе опыто хьахьонхаш ма хилара, цу тайпара уйлаш чакхъяргьяц.

Империализма тийшача балха духьала дола Гаргарчен Юкъерчен Малхбоален халкъаш тешам бенна да Л. И. Брежнева хьадда даьча «Кулгаш тIа ма нхувдаде йолаш йолча событешта!» аьнна даьча кхайкаралах.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

Дунен халкъашта юкъера заметкаш

Малав Мадриде водар, фуд цо хьор?

Цхьа летчик венвав, вож де доацаш вайнав. Ишта дIайолаелар «Отм фордж-80» оала НАТО манёвраш...

Учений хьакъехьара приказ луш, командир варгваш хургболча эшама уйла ца йича: чуйоагIаргйий-хьоI самолет, цахош экхаргйийхьоI граната... ЛаьрхIа бийтеш Атлантически блока штаб - квартире, хIанзарча «тIема ловзараша» Европана бергбола эшам?

Манёвраш, ученеш — армейски вахаре дилла хулаш дола хIама. Амма манёвраш-м ерригаш а цхьатарра хилац. ХIаьта «Отм фордж» — «Гуйран пхьоалле» — а яц массазара «салтий экзаменаш». Атлантически «пхьоалле» кхо бIаь эзар саг йолча натовски салташа блока кердаьккхача стратеге, гуччахьарча агрессе стратеге тактически приёмаш.

Хьалхарча этапе — бIу Америкера фега гIолла а Бельгея Голландея территоре тIа гIолла а ФРГ яхоачабу. ШоллагIча этапе — Центральни Европе концентраци ю низашта. ТIаьхха «флангашка» арара ученеш: Турцея Норвегея. Цу шина мехках яьй цу ученешка тохкамий полигонаш. Укхаза шаьрду натовски кердадираш.

ХIанз а вIаштIехьдаьннабац Вашингтонох норвежски правительствар бувцаш латта цу къилбаседехьарча мехка территоре тIа американски наступательни герз дIанийсдара хьакъехьара мах. Укхаза дуккхабараш кхетадеш ба цу сделга тIехьале кхераме хургхилар. «Политически деятелашта хов, — язду цу хьакъехьа «Фриэетен» яхача моттигерча газето, — герз укхаза дIанийсдар низий соотношеней США гIойлена хургдолаш хувцара деш хилар. Ишта ловрхIарг а да цу тайпара хIама из шоашта духьаллерзадаьча мехкаша». Американски салтий хIанзе а тренировка еш ба из герз доаржадара.

Туркий фракем. къулбехьарча фланге, малхбузехьара европейски союзникаш лелаш ба ученешка, шоай довкъоин подразделенеш «сиха йоаржаяра йола европейски корпус» йолаш санна. Цхьаькха кхераме кердадар.

Манёвраша хьахьонх блока стратегаи гIулаккашна диллача миштай. Ученеш йолаяле хьалха йистелиначa Къилбаседаатлантически союза ассоциаце ассамблея сессе дIанхайкадир цу стратега де лерхIар фуд.

Хила дезаш да реагироване европейски мобильни низаш, аьнна лаьаьлени йир сессе отставной бельгийски инарала Роберт Клюза. Из вилелени блока официальни позици дархIа йиш йолаш я. Инарала, ше отставной вале а, из къамаьл дир НАТО е герз лаьрхIа дIатIанийцача, е герз де лерхIаш йолча идеяшта пропаганда яра йолча организаце.

Американски «сихкхача реагироване низий» тайпара хургдолча европейски мобильни низий идея, лелача гIулакхашна диллача, хIанзе а реальни форма йолаш хулаш латт. Масала, Атлантикеи Средиземноморьеи тIа гIолла Персидски заливаи Индийски океанеи дахача малхбузенгермански тIемафорда немий хьисапе. ХIана дьынад уж шоай хана Европе, йистошта нита гаьна?

«Из хIама дарца къьгга хьагойт малхбузенгермански командоване дунен цу районе Африкан Азея дегIаухача мехкий суверенитетан мукъаленнен кхерамеча американски стратеге гома чухь лела ше дага хилар», — язду «Имунгу ваувау» яхача малагасийски газето.

Е американски стратеге гома чухь деле е, е шоай хьашташ бахьан НАТО географически доазонел арабовлаш тIа баккха дагахьа дале а дунен кхыча районашкарча событешта юкъегIерта дага ба европейски атлантисташ-м.

ХьалхагIа лерхIашдар, Къилбаседаатлантически союза ассоциаце ассамблея сесси Лиссабоне хургьа аьнна. Амма тIехьагIа, цхьаьца политически уйлаш керта чу а яьхна, Африка йистошта гаьна йоацаш уллача Португале доалахьарча Мадейра яхача гIайрен столица йолча Фуншал яхача городе де лаьрхIар «НАТО лоттагIий» вIашагIкхетар. НАТО документаш тIа «Къилбаседен Африка дIоагIа» оал цу гIайренах.

Цхьабакъда, Атлантически блока Iоаршув нерттерча даькъе Европаш тIаллада: Англеяа, ФРГ, Бельгеяа, Голландеяа, Норвегеяа, Турцеяа, Италеяа. «ТIем санна йола хIама леларгья укх бетта Малхбузен Европа дерригача наькъашка гIолла, хIаьта чакхъяргья из демонстраци ерригача европейски совещане дакъа лоацаш хиннача мехкий дикалий консультацеш йолаеннача Испане йистошкара гу а гуш Средиземни форда тIа натовски низаш доаржадарца.

Ишта ший-шегIа нийсденнад из?

«ТIема ловзараш» чакхдаьлча болхлой арабаргба Европа наькъашка НАТО машинаше дутаргдола ораши кIоагаши дIанийсде. Цунах тарра болх бе безаргба политикий а. Къоастадаь аьлча, Европерча тIема разрядкаен герз дIадаккхаран кетаьль конференци чакхъиннара хьакъехьара социалистически мехкий предложени карагIйола мадридски вIашагIкхетар дIадоладалале хьайххa агрессивни уйлашта яь демонстраци а йоагIаш хила тамаш я.

Ала тарлу: дага а доацаш цхьана нийсденнад уж хIамаш. Амма нийсденнадале а, уйла яйташ-м да уж. Цхьабараш цу новкъа бахка лерхIаш а ба Мадриде...

Валентин ТРУНОВ,
АПН обозреватель.

США: пенсионера кIалдиса гIулакхаш

«Са торо ац эггара чIоагIагIа эшаш дола хIама эца. — къамаьл ду ца луш юс Лили Ранн, бIаргех Iоухача хию къамаьл дайтац цунга. — Аз сай вахарех 50 шу дIаденнадар цу компанене. хIара дейна Iуйрийна 8 сахьат даьлча деиз сайрийна 9 сахьати 30 минути яллалца йолча хана метла хала бале а болх а беш, хIаьта хIанз — из баркал да аьннар.

Из Эн-Би-Си яхача американски телевизионни компане хьахьекхача лаьрхIача передача фрагмент я. Из яр дуккхача шерашка частни предприятешка балхаш дахчул тIехьагIа кIор баьхача кIошт чу нийсбеннача бIаьш эзараш болча къабеннача американцашта хетаь. Кхьметтел миска пенси хьожадайта вIаштIехьдаьнкараш а бац царех, ерригa хIамаш ди тIехьа деэлуш латтача хьалашка, цунах тийша Iе йиш йолаш.

Майка Барша гIулакхаш кхы а ираз дайнагIа да. Цун 65 шу даьннад, хIаьта кхоаза пенси хьожадайта вIаштIехьа ца доалаш а висав из. хIана аьлча из къахьегаш хиина компанеш, е хIалак а хулаш дIакъийлай, е йоккхийча фирмашта караяхай. Майк хIанз а бIаргчача дийнахьа болх банза ца воалаш ва, хIана аьлча ше а ший сесаг а мелла кхоабе а кхаба дезаш ва из. Амма йикълагIча компане а цуне пенси хьожадойя тамаш я, хIана аьлча сов къаьна ва из. Цудухьа пенсеца IалашбераштаIа юкъе нийслургвац.

...ГIийла бIарахьен Майк Барш ва эгаш долча ший къаьнача бIелгашта: «Се дунен тIа ваьлча деиз ши кулг вIашка ца дуллаш къахьегаш хиинав со, къаьелча сай сатийна ваха йиш хургхиларах теша а тешаш. Иштача вахара бокъо вIалла йоацаш ва-хьоI со?».

США частни предприятешкарча пенсионни системо передача ведуще белгалдаьккхача бесса, кхайнаду ше де лерхIар «къоанал хала ма еззара а сапаргIата д» хилийтар да яхаш, амма дукхагIча даькъе цунех дукхьал даьсса хабар хул. ВIашагIкхийттача Штаташкарча частни секторе къахьегаш болча берригача болхлоехи гIулакххоехи ахашешта вIалла йолаш а яц болх булургбола ха яьлча пенсеца Iалашвара цхьаккха а форма. 6 шу хьалхагIа американски конгрессо частни пенсионни системана цхьайола реформаш яьйле а. цо хьаьлха санна дIедехац предпринимателашкара къоаналла балхара дIабувлача шоай балхахошта цар дувцилга а йоацаш пособеш хьежадар.

Частни предприятешка балхаш деш бола американцаш цхьаккха бокъо йолаш бац, нагахьа санна компании моллагIча бахьанагIа къайла а дIакъовлача хана уж пенси эца йиш йолча ханага кхаьча беце, аьлар Вашингтонерча пенсионни бокъоний институтa директора Карен Фэргесе. Майкаи Лилеи дийцараш санна доле гIулакхаш, аьлар цо, нийслу США хIара деша е массанахьа а.

В. КИНКЛО,
ТАСС корреспондент.
Нью-Йорк.

МАССАЗА А ПОСТЕ

(Яздархочун Муталиев Хьаж-Бийкара 70 шу дизарга)

Муталиева поэтически дош шерра довзаш да. ХІора цун стихотворени, хІора поэтически произведени доккха социальни маІан долаш я.

Къахьегама сага вахар хувцалуш латтача шерашка шерра яйъар поэта Муталиев Хьаж-Бийкара цІи. Цу хана дуккха бацар гІалгІай художественни литература хьакхоллара а дегІадоаладара а гІулакх шоай кара ийца хинараш. Бакъда, эгтара хьалхарчарца вар Хьаж-Бийкар Муталиев. Хилрал а совгІа, шин ханарчa къаман поэтий кхоллама юкъе а профессиональни говзал лакхагІа хиларца, идейни чулоацам кІоарга хиларца а белгала яр поэта произведенеш. Иштта белгалдаккха дезаш да шин хьалхарча стихотворенешкара, дувцарашкара, пьесашкара дело тІехьарча прозаически произведенешка кхачалца поэта Хь.-Б. Муталиева берригга кхоллам социальни маІан долаш къахьегама сага вахарца айхха бувзам болаш хинна хилар. Советски Іаьдала шерашка къахьегама сага вахарца хулаш долча хувцамех цхьаккха а бацар, ала йиш я, цун кхолламо чу ца лоацаш. Граждански тІема шерашка лаьтта а паргІато а бахьан революце моастагІашта духьала латаш хиначa лоаманхой турпалал, коллективизаце шерашка классови моастагІашта духьала лоаттабеь къовсам, кердача вахаро паргІато еннача лоаман кхалсага къахьегама толамаш, сийлахь-боккхача Ленинцара цхьаккха бовзам боаца боккха безам кхуга чура санна шаьра го йиш я поэта Муталиева стихашкара, поэмашкара, пьесашкара, дувцарашкара.

Муталиев Хьаж-Бийкара хьабеначa кхоллама наькъа уйла еж хилча, бакъонца гу цун вахарцара керттерадар литература произведенеш кхоллилга хилар. Вахара ерригга ангІош хІона лацац аьнка чулоац поэта кхолламо. Советски сага хьадеш дола хІама цхьаккха а кІезига ца хеташ хам бу цо. Цудухьа цо шин поэтически дешаца ховдора сага кулгашс, цун хьинаро хьадеш дар, со майоахар къахьегама сага дега чура сийрдагІа йола уйлаш. ХІора цун кердача стихотворене, поэмо, публицистически статьяс хетийтар Муталиев цІаккха а кІаьдвалар ца довзаш вола поэт ва аьнна. Муталиева произведенешна хронологически хьежача, кхаьга чу санна го йиш я мехка эгтара бехктохамеча шерашка хинна хІамаш, вахаре хинна хувцамаш цун кхолламо чу ца лоацаш дисаца хилар. Йоацца аьлча, Октябро новкъа ваьккхача къахьегама сага биографи чулоацаш ба Муталиев Хьаж-Бийкара поэтически кхоллам. Из бакъду «Октябраца» яхача цун стихотворено укх мугІараша:

> Октябраца лув мийра.
> Октябраца ваьнна кура,
> Октябраца кхуви се
> воагІандаь, —
> Керда дуне доладелар.
> Къахьегам шин новкъа
> балар
> Октябраца даьккха
> доландаь.

Вахарцара керттерадар, башхагІа дар го а цун къаьга сурт оттаде а хар белгала хинад массаза а поэта кхолламца. Цудухьа, цун моллагІа произведени ешаш хилча художникo дилла сурт санна бІаргашта духьала эгтача сурто къаьгга вайна бІаргабойт Даьхенцара, Ленинцара халкъа безам, Коммунистически партеи халкъай юкъера цІаккха а хадаргбоаца бувзам. Иштта, «Коммунист» яхача шин стихотворене тІа поэта йоах:

> Коммунист ва берриг
> оала халкъах боаллаш,
> Сибета а моллагІвар мо
> саг из ва.
> Бакъда, цун дог, малх ше
> санна сийрда доагаш.
> Адамий бела шийга ийца
> латташ да.

Уж къонахчал дола доккхий дешаш коммунист а, поэт а, граждани а хинна волча Муталиев Хьаж-Бийкара дерригга вахар а. цо баь боккха болх а дІаэйча, хийцаш цох шийх ала йиш йолаш да. Цун кхолламцара а дерригача вахарцара а керттера белгало яр поэта массаза а ше посте латташ хилар, цунга хьежжа цо шин керттера деххар хетадеш хилар.

Поэтически йовзовеш хьакхолларех салоІам а баь Іеш вацар цІаккха а поэт. Цо массаза а цІаккха кІаьд ца луш болх бора дІахо а дерригга гІалгІай къаман литература дегІадоаладара. Къаман керда литературин кадраш кхеяра. Ала дезаш да, хІанз боккхаш болча гІалгІай яздархоех дуккхагІа барашхаддаза цун хьехамца, цун новкъостална шоай кхолламашка дІаболабаь а дегІабоалабаь а хилар. ТІахкувш болча поэташта, прозаикашта Хь.-Б. Муталиева хаддаза новкъостал дора профессиональни говзал шерьяра гІулакха, вахарцара керттерадар, башхагІа дар довза а, цунах язде а Іомавара керда хьахулаш вола яздархо. Царех ва укх мугІарий автор, царех бар Яндиев Джамалдин, Чахкиев Капитон, царех ба Плиев Махьмад-Саlид, Боков Ахьмад, Чахкиев СаІид, кхыбараш. Хета мегаргдац цо къоначa яздархочоа новкъостал деш хьаьстарца, гІалаташ, кхоачамбоацараш къайлахдахьарца хулаш дар аьнна. Мичара, цо цхьаккха къахетам боацаш белгалдоахар къонача яздархочун произведенеца нийслуш дола кхоачамбоацараш, бакъда, болх бе, къахьега Іомавора цо из. Яздархочун талантин къахьегамия къаста йиш ца хилар хьалхадоахар.

Хь.-Б. Муталиева творчество замав хронологи я ала мегаргдолаш да советски сага вахарцо хинна керттера хувцамаш чулоацаш из хиларца. Бакъда, хиначун, керттерчун цхьалха сурт дилла Іадар поэт. Цо шин поэтически дешаца, стихотворене мугІарца йІоахо гулйора сага дега чу, цун сийрдагІа йола уйлаш тІкъамаш тІа йоахийтар. Цудухьа поэта дешо шоазе, кхеаза совбоаккхар посте латтача къахьегама сага низ, из тІахьехар кердача толамашта. Массаза а кхайкарал санна хозаш да Муталиева «Посте» яхача стихотворене тІара с дешаш:

> Іуйре кхайкаш, хоастеш
> йоагІа:
> — Хьа ка сенах йиза?
> Укх доккхача вай дуней чу
> Сенна ду Іа доал?
> Іуйре кхайкам
> Телаш йоагІа:
> — Вина машта уал?
> Белаш, белхаш. — мишта
> бол-теш
> Хьогар тІема мул?

Саготали дац поэта къахьегам «ТІема мулапа» шийсбар, ховш да вахара керттера лард массаза а къахьегам хинни хилар. Ше а хаддаза посте латташ хьовсадаь хургда из поэта шин замаи хой кердача толамашка, сийрдача къахьегама тІахьехаш хила Вай Даьхен сийле, партецара бІайха безам, цун хьехам, дег тІара доагІача цІенача дешашца хестабеш хилар Муталиев Хьаж-Бийкара кхоллама керттера белгало а хинна дІаэттанр цун поэтически хьалхарча мугІарашкара дешa. Цун цхьамадайолча стихаш духхьал цІераш юйийнача гуш да сено луш хинаб поэта сага денал гІеттадеш дола мугІараш яздера низ. Иштта я «Ленин са городе», «Коммунист», «Партега», «Баркал Октябра», «Даьхе», «Ваьча юрта», «Москве вара», «Керда хьаьшай» яха стихотворенеш а поэмаш а, кхы дукхаа яраш а.

Муталиев Хьаж-Бийкар дика кхетаеш вар шин болха кхоллама бехктохамах. Цунна хоира ше язъю хІора стихотворени, арахеца хІора книжка, цкъа адамашка дІакхаьча даьлча, халкъа тІехьале а хинна дІаоттилга. Цудухьа вІалла ше ца кховеш шин ерригга уйла тІайохийташ кхоллар цо хІара стихотворене мугІ. Цун «Ваьча юрта», «Дахчан кед» яха а иштта кхыйола а поэтически произведенеш ерригача гІалгІай поэзе дог, зарл я ала йиш йолаш я. Шоай чулоацамца, формаца, меттаца боккха эстетически салоІам беш я Муталиева дукхагІйола стихотворенеш, поэмаш.

Адамашта гІозал кхоллара поэта цІаккха а кхобацар шин низ, кхоацар шин говзал. Цо йоккхача говзалца хьакхоллар керда поэтически формаш, дика бовза а бовзар цунна, кхы а кІоаргагІа Іома а бора цо эрсий, доазол арахьарча яздархой кхоллам. Цунцара толашагІа дар, гІалгІай меттаца товш дар шерра шин поэзена юкъе дехьар поэто. Цо новкъостал дора поэта лакхара дикал йола поэтически произведенеш хьакхолла. Цудухьа массаза а гуш дар Муталиева лирически турпал ваи заманхо хилар а, къахьегама сага толашагІа йола оамалаш йолаш из хилар а. Вайна гуш да советски обществa дерригга вахар хувцаш доаа цун гІулакхаш.

> Цун шин кулго
> ГІилло хьалъяьй,
> ШиІна ваха.
> Эрий аре
> Цо чуерзаьяй, —

йоах поэта шин «Советски саг» яхача стихотворене тІа.

1964-ча шера дерталучаря есцар поэта Муталиев Хьаж-Бийкара дог. ЛоархІам болаш йоккха тІехьале а поэта йитар. Майрра ала йиш я гІалгІай халкъа поэзи дегІайоалаяра, цун керда формаш кхоллара, из тахкара цо санна маьхалеи йоккхеи тІехьале йита гІалгІай цхьаккха поэт ца хилар. Ше дукха поэтически произведенеш хьакхелла ца Іеш, дуккхача эрсий а советски а поэтически произведенешта переводаш яьй Муталиева. Цо эрсий меттаэра лакхарча говзалца гІалгІай меттала яьхай А. С. Пушкина, М. Ю. Лермонтова, А. Н. Некрасовa, В. В. Маяковске, С. М. Маршака, Н. С. Тихонова, Р. Г. Гамзатова, кхы дукхача гІорбаьнна болча поэтий произведенеш. Царцара керттера дар, да цо переводаш яь произведенеш, уж кхыча метташкара яьха а йоацаш, гІалгІай меттала яхьаь йолаш санна аттеи кхетаеши ешалуш хилар.

Муталиев Хьаж-Бийкара массаза а пайда эцаш хинаб халкъа багахбувцамах. Багахбувцамтара Іомаденнад из деша хам бе, керда поэтически образаш хьакхолла. Наьна мотт шаьра лебе. Цун поэтически а прозаически а произведенеш ешаш хилча гуш да из цуна геттара дика ховш хилар. Из бакъдара вай укхаза йовлаергья поэта «Да ма ваттІа» яха йоаца стихотворени. Цо хьахьох наьна мотт боагІача тайпара лебеш хилча кІезигача дешашца доккха сурт оттаде йиш хилар:

> Да ма ваттІа, лоамаш,
> даьлаІ,
> Шо ца доахар юхь-кІай
> ваш.
> Моакхазалах виза
> воацчо, —
> Лоамаш-м дувца а сенна
> дувцар, —
> ЗІамга гуалг а
> боаккхаргбац.
> УрагІ хьежа Іама веза.
> Дезар даа Іамаш мо.
> Сиглепаш — ма сенна
> ювцар, —
> Седкъашка а кхоачавергва
> Шаьръекнача говзаю.

Нах, дерригa вай вахар дезаш, шин халкъа доккха ираз денна Ленински парти, адамий вахар ховдеш бола мишар, доттагІал хестадеш ваьхар поэт Муталиев Хьаж-Бийкар. Боккхача лоархІаме тІехьале йитай цо. Керттерча даькъе Муталиева кхоллам мах сенах латт аьлча, из латт эзараш болча нагирхошта коммунистически яхетам луш из хаддаза хьабена хиларца. Шеко йоацаш да, идейни боккха чулоацам болаш хиларах тарра, художественни йоккхача говзалца язъяь хиларах тарра цун поэтически а прозаически а произведенеш дуккхача шерашка адамашта эстетически салоІам беш, кердачунна, сийрдачунна тІахьехаш хургхилар.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

ФУТБОЛ

«Терек» котъяьлар

Укх сезоне «Терека» ловза цхьа матч мара йисац. Из хургья 16-ча октябре. ХІанз доагІача срача дийнахьа. Цу дийнахьа сезона тІехьара ловзар чакхдоаккхаш вай команда къовсаенна хургья Махачкалерча «Динамоца». ХІаьта цул хьалхара вІашагІкхетар цун хилар Волгоградерча «Ротороца».

ТІехьара шин эннача дийъ ловзаре бархІ очко а яьккха «Терек» дика ловза йоласина вайна Іалаьмате хоза хет. Цхьабакъда, цу хозахетаро дог гІоздоахе а. вай команда хьалхарча лиге хьалчуяргья укх шера, аьнка. вай тийса са тийсача дисар. хІанз-хІанз тІехьаккувргва со, яхаш цхьан машина тІехьандда сатт из машин дІа я яха вусаш санна. Ваха везача со дІавига машин юха йоагІаргья, аьнна кхыча машинага хьежа сеца из сатт санна, тІайоагІача сезонага хьежаш дагІаргда вай. Цу сезоне вай команда дикагІа аьттув база мег, аьнна, сагувсаш. Из вай тувсаш дода са кхоачаш хила а мег. ХІанa аьлча, укх сезона шин тІехьарча дийъ ловзаре цкъаь цкъа ца эшаш, массаза а котъювлаш вай команда хьайоагІаш хиларцеи, цул совгІа, хІанз «Терека» керда тренер хьожаваь хиларцеи. А. А. Еськов ше хьалхагІа укх команде лайза, вай городе хьалкхийна ва. Цун «Терека» гІулакхаш тоаде йиш хургъя аьнна а хет. ХІаца аьлча, эгтара чІоагІагІа командана новкъостал эшача хана, укх командах дог а лазаш, цунах хьалхагІа санна цІи а йолаш клински команда е дагаволаш цо из команда хьайийца хиларах вай дог доадаш доландаь. Цу гІулакха дика тешал да А. А. Еськов хьавеначул тІехьагІа эгтара хьалха шоай хинна ловзар хІанз дахача піаьраска дийнахьа кхоалагІча зонерча шоллагІча литерча лидерашта юкъе йолаш хьайоагІача Волгоградерча «Ротороца» хинна ловзар кот а боалаш вар чакхдаьккхандаь.

Ловзар дІадолалушше а вай футболисташ ма даггара тІагІертар хьаьший коанаІарашта. Массехказа хетаделар: хІанз - хІанз чуяргьа-кх бургац, аьнна, цхьабакъда, из аьттув боалаш бацар. Берригга шоай низ тІабахийта шоай коанаІараш лораеш бар хьаьший. Бакъда, каст-каста хьаьшаша а контратакаш йора вай коанаІарашкахьа, трибунашка багІа нах корзагІа а боахаш. Ала доагІа, укх матче вай защитникаш Іалаьмате дика шоай коанаІараш лораеча къахьийга хилар. Іалаьмате дика лайзар цу дийнахьа вай къона вратарь А. Горошинский а.

Укх ловзаре а, хьалхагІа «Терек» «Волгараца» ловзача хана санна хьалхара тайм счет 0:0 йолаш чакхъяьлар. цхьабакъда, цу матче санна эсала йоацаш шинна а команда футболисташ Іалаьмате динен чехкеи ловзаш сакъердаже яр из тайм. ШоллагІа йола тайм дІайолалушше а А. Чихладзе лохерча саьнга говза чутеха бургац хьалаца йиш йоацаш висар хьаьший вратарь В. Владюшенков. Шин команда футболисташ дика ловзаш хиначa цу ловзаре с хьаьший а с фусамдаьй а коанаІарашка кхы бургац чуллавзар. Укх ловзаре-м вай кот а ма даьлаоий, цхьабакъда, вай нийсадаларе а, футбол езарашта боккъонца салоІам беш, боккъонца дола футбольни ловзар долаш чакхъяьлар из матч.

ТІехьара матч дика чакхъяиккха ела «Терек»! Цунах дика салоІам хургба хьа болельщикашта.

А. ВЕК.

ЦІаькха а — шоллагІча моттиге

Италерча Сан-Марино яхача городе чакхъяьлар штангех йола кагирхошта юкъера Европа чемпионат. СССР вІашагІтехача командана юкъевоагІаш цига дакъа лоацаш вар Арсамаков Исраьил. Цу яхье цо оттайир иикъ Ерригсоюзни рекорд. Катеха аййир цо 165 кг, чииг теха — 187 кг. Катеха штанга айеча чемпиона цІи а яьккхар цо. ХІаьта юкъера лаьрхІача цига цо шоллагІа приз мара иккханзар. Хьалхара моттиг хьалхагІа санна Болгарерча спортсмена Павлов Павла яьккхар. Укхаза ала доагІа, цу шинне катохаш а чииг тохаш а айъача штангай доазал цхьатарра дар, цхьабакъда, Исраьила шин дозал 200 грамм дезагІа хиларагІа чемпиона цІи болгарина дІаелар.

А. САРКИСОВ.

Гуйран спартакиада

«Урожай» яхача ДСО Грозненски районовета гуйранарча спартакиада итогаш яьй. Уж спортивни ихьаш хетальяр юрта боахама болхлой Ерригсоюзия денна. Цу ихьашка бІаь совгІча юрташкарча спортсменаша спортивни разрядаш а ГТО значокаш а яьхар. Массарел а тІех толамаш даьхар командини хьалхле яьккхача «Октябра 60 шу» яхача совхоза спортсменаша. Из дар инструктора-методиста Я. Вараева болх нийсса вІаштІехьа а баьккха, хьалхха а спортсменаш ихьашка ниййчбаь хилар.

Цу спортивни ихьашка шоллагІа моттиг «Куларинский» совхозеи, кхоалагІа моттиг Ермоловски овлхазарий фабрикан спортсменашка кхаьчар.

Цу спартакиаде белгалбаьнна спортсменаш Грозненски районовета «Урожай» ДСО сборни командана юкъеІоргба.

А. БУРОКАЛИН.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Гуйре. З. БАТЧАЕВА фотоэтюдаш.

ЮХА А ЭКРАНА ТІА

Пхиитта шу даьннад Л. Н. Толстоя «ТІоми машари» яхача сий долча романах Бондарчука Сергея даьккха фильм арадаьнна. Режиссера - постановщика говзаль дег тІара раьза а болаш миллионаш болча советски а кхыча мехкашкарча а зрителашта тІаьхьакхд из. Іалаьмате говзе из фильм оттадаь хиларци. Духхьал цу фильмах даьнна язъяьча рецензех гулъе йиш хургъяр массехк том. Триумфальни сий долаш чакхдаьлар из фильм дуней тІарча мехкий экранашка гІолла. Дуней халкъашта юкъерча конкурсашка цунна сийвай питтех ериз, диплом.

Венецианскі дуней хьалкъашта юкъерча кинофестивале хьокхаш из фильм шийна бІаргадайнача тІехьагІа эгтара «бирсагІа» лоархІаш волча английски критика Тайнен Кеннета яздаьд: «Венецерча фестивала тІехьарча денношка тхона гойтар боккъонца дола шедевр. Титраш гуча а нлалекха вай кийеду тІехдиначa зрелища. Лакхе гІолла камеро хьагойт хьу, Іодода хий. цигара дІаяьле шІаьхха цо вайга гойт тІема сцена; йолалу электронни музыка — уккала вай есаре дус дахачо, хинначо, хана машинo цу ханага юхадигача санна. Сийра боболча шера - форматни экраню дикка лакхара хьаьхьокх вайга цу тІема динамика. Монтажаш хоттар доацаш юкъера план хувц йоккхачунца. Мел дола хІама довзаш, мел долча хІамаеx кхеташ, хІамигдар а доккхадар а кхетадеш хиннача Толстоях кхы дикагІа кхета торо йий?..»

«Іалаьмате йоккха фреска» — аьле оал «ТІоми машари» яхача фильмах мел йолча статьяша.

Дуккхача нага дехарца из фильм юха а экрана тІа доал.

Х. НАСУГАЕВ.
Нохч - ГІалгІай АССР кинофикаце госкомитета методкабинета директор.

1980 шере 17 октябре 17 сахьат даьлча Грозне театрально-концертни зале хургья Грозненски мехкдаьтта техникума 50 шу дизаре хетаь торжественни собрани.

Собранe хьех техникума хьехархой, болхлой, къахьегама ветеранаш, техникум чакхъяьккхараш.

ТЕХНИКУМА ДИРЕКЦИ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.50 — ІуйрАчара гимнастика.
9.15 — Островский А. «Бертийн жан» СССР пачхьалкхен академически Зламигача театра фильм спектакль. Йистедаьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Мехка телевизионни студей документальни фильмай программа.
16.00 — «Хьа ленински библиотека», «Демократически революцера социал-демократе ше тактика».
16.30 — Немена Халкъа Демократически Республика халкъа илланхой хелхарен ансамбла концерт.
17.00 — Н. Метнера, А. Рубинштейна, Н. Мясковске, И. Стравинске пролахсией концерт.
17.20 — Телестадион.
17.30 — Советски Россешн Финляндешн юкъе машара договор чІоагІдаь 60 шу дизарга. «СССР — Финлянди — доттагІалле наІаІомаш». Документальни фильм.
18.15 — «Саги закони».
18.45 — «Тахан дуней тІа».
19.00 — Немена Халкъа Демократически Республики къаман цІей — революце да. Телевизионни документальни фильм «Цига, Радфака лоамашка, Къилберча Иеменера репортаж». Къамаьл ду фильма автора Ф. Сейфуль-Мулюкове.
19.50 — «Хорошки» яхача Белоруссии ССР пачхьалкхен фольклорно-хореографически ансамбла концерт.
20.20 — «Къахьегама сийлен байракх лелаераш». Ленинградерча Федорова цІерагІча типографе коллективах лаьца.
20.35 — «Тоьхам» яхача телевизионни доацаметражни художественни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Документальни экран». Передача дІахьу поэта Р. Рождественске. Йистеьлча «Тахан дуней тІа» яха информационни выпуск.

II программа тахан болх беш ца оборудованена профилактика са халарча дукхадена.

15 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.50 — ІуйрАчара гимнастика.
9.15 — Мультипликационни фильмай программа.
9.30 — «Тоьхам». Телевизионни доацаметражни фильм.
9.55 — Киевски пачхьалкхен филармоние концерт.
10.35 — «Кинонискъбара клуб». Йистеьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Телевизионни документальни фильмай программа.
15.25 — «Бокъонех дола къамаьл».
15.55 — «Хьамсера Іалам».
16.15 — «Эрсий мотт».
17.15 — Эрсийн советскийн авдарий херча оагІомаш. Д. Шостакович — № 1 йола симфони.
17.45 — «Шоаш дола моттиг йоагІйита, зурманчаш!».
18.15 — «Юрт: гІулакхаш, проблемаш».
18.45 — «Тахан дуней тІа».
19.00 — Футболах йола дуней чемпионат къоастош йола матч. СССР сборни — Ирландe сборни. Ленина цІерагІча центральни стадионера трансляци.
21.00 — «Ха».
21.45 — Фестивалаш... Конкурсаш... Концерташ. Йистеьлча — «Тахан дуней тІа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.05 — «Вай беш».
9.35; 9.35 — Декабристех дола дувцараш.
9.25 — Іилмай-популярни фильм.
10.05 — Къамаьл де испански меттала.
10.35; 11.40 — Природоведени. 2-гІа класс.
10.55 — Джон Рид. Вахара, кхоллама оагІонаш. Студенташта заочникашта.
12.00 — Хими. I курс.
13.15 — Іилман коммунизм.
14.05 — Подготовительни отделене дадугІерашта. Математика.
14.35 — «Художник Петров-Водкин». Іилман-популярни фильм.
14.30 — «МаІача наха лаьрхІа ага тІара наан». Субтитрашца дола художественни фильм.
15.05 — «Са Брестски гІала салти ва». Документальни фильм.
16.25 — «Атеистически темаш» (нохчий меттала).
16.35 — «Тамашаь хьайбий дуне». Іилман-популярни фильм.
17.25 — «Дунена юкъера обозрени» (гІалгІай меттала).
17.40 — Киножурнал.
17.50 — КПСС XXVI съезда наькъдоахаш! «ГІишлошьярдой коммунистически бригада толам» (гІалгІай меттала).
18.20 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла».
18.40 — Хоамаш рекламеи.
18.45 — «Сиплу гІо де». Нохч-ГІалгІай медучилищa 50 шу.
19.00 — «Дог». Іилмай-популярни фильм.
19.45 — Поэт Сулаев вь 60 шу дизарга. «Дикача гІулакхий серпал».
20.15 — «Бийса даьлаьа хийла мун, берам!».
20.25 — Тхо довза хьовшагІа баьккхаб кино а театра а артист М. Боярский композитор И. Дунаевский.
21.00 — Телевизионни документальни фильмай программа.
21.40 — «Сийна нож». Телевизионни художественни фильм.

РАДИО

14 ОКТЯБРЬ

6.40 — «Юртара Іуйре» (эрсий метт.).
7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Цугаева Суьрия илеш (гІалгІай метт.).
8.45 — «Дуней халкъашта юкъера хьал» (нохчий метт.).
9.15 — «Тхога язду» радиовыпуск (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гІалгІай метт.).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий метт.).
16.01 — «Патриотически болама мах бола опыт». Беседа (эрсий метт.).
16.15 — «Мерза конвейер». Грозненски кондитерски фабрикера передача (нохчий меттала).
16.30 — Социалистически яха хьалхадаттарашта лаьрхІа концерт (нохчий метт.).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай метт.).
18.30 — Хоамаш.

15 ОКТЯБРЬ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программаш (эрсий, нохчий метт.).
8.25 — Партийни организацешна отчеташи хоржамаши (эрсий метт.).
9.15 — «Дуней халкъашта юкъера обозрени» (гІалгІай метт.).
9.30 — «Барттайнача дезалер». Радиовыпуск (эрсий меттала).
9.50 — «ХьажкІаш лелаеча Колхоса Бахьаудина хетадаь музыкальни радиооткрытка (гІалгІай метт.).
10.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий метт.).

Тахан республике гІоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 11—16, Грозне 14—16 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Кховна морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, оахам тІа йис а йилла а йолаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 2—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 1—6, дийнахьа 10—15 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителa — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаьий — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00321. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске ул., 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4865.